

Lahden kaupunki, ympäristöterveys

Ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma
vuodelle 2025

Sisällysluettelo

1.	Valvontasuunnitelman yhteinen osa.....	1
1.1.	Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet.....	1
1.2.	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi	1
1.3.	Lainsäädäntöperusta.....	2
1.4.	Ohjelmakauden teema.....	2
1.5.	Valvontayksikkö	3
1.5.1.	Toimialue ja toimintaympäristö	3
1.5.2.	Henkilöstö ja voimavarat	3
1.5.3.	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	4
1.5.4.	Delegoinnit.....	4
1.5.5.	Laatujärjestelmä.....	4
1.6.	Valvonta	5
1.6.1.	Tietojärjestelmät.....	5
1.6.2.	Valvonnan maksullisuus.....	5
1.6.3.	Hallinnolliset pakkokeinot	6
1.7.	Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat	6
1.8.	Viestintä.....	6
1.9.	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen	7
2.	Elintarvikevalvontasuunnitelma.....	8
2.1.	Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot.....	8
2.2.	Kontaktimateriaalitoimijat	10
2.3.	Alkutuotanto.....	10
2.4.	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti.....	11
2.5.	Muu valvonta	11
2.6.	Tarkastusten määrittely ja sisältö.....	12
2.7.	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	13
2.8.	Näytteenotto	13
2.9.	Painopisteet ja projektit.....	14
2.10.	Tapahtumat/ yleisötilaisuudet.....	14
3.	Terveydensuojelun valvontasuunnitelma	16
3.1.	Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet.....	16
3.2.	Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily.....	16
3.3.	Säteilylain nojalla ympäristöterveydelle säädetty valvonta	17
3.4.	Ympäristösuojelulain nojalla ympäristöterveydelle säädetty valvonta	17

3.5.	Ennakoiva terveydensuojelutyö	17
3.5.1.	Lausunnot.....	17
3.5.2.	Sidosryhmätyöskentely.....	18
3.6.	Muut valvontakohteet	18
3.7.	Tarkastusten määrittely ja sisältö.....	19
3.8.	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	20
3.9.	Näytteenotto	21
3.10.	Painopisteet ja projektit	22
4.	Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvontasuunnitelma	24
4.1.	Myynnin valvonta	24
4.2.	Tupakointitilojen valvonta.....	24
4.3.	Asuinyhteisöiden tupakointikiellot.....	24
4.4.	Muu valvonta	25
4.5.	Tarkastusten määrittely ja sisältö.....	25
4.6.	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	25
4.7.	Näytteenotto	26
4.8.	Painopisteet ja projektit	26
5.	Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma.....	27
5.1.	Johdanto	27
5.2.	Painopisteet	27
5.3.	Valvonnan toimeenpano.....	27
5.4.	Eläinten terveyden valvonta.....	27
5.5.	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti.....	28
5.6.	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	28
5.7.	Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	30
5.8.	Eläimistä saatavat sivutuotteet	30
5.9.	Täydentävien ehtojen valvonta	31
5.10.	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	31
5.11.	Eläinlääkintäpalvelujen tilastointi ja raportointi	33
6.	liitteet	34

1. Valvontasuunnitelman yhteinen osa

1.1. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Tavoitteina ovat turvalliset elintarvikkeet, hyvälaatuinen talousvesi, terveellinen asuin- ja elinympäristö, terveet ja hyvinvoivat eläimet sekä toimiva eläinlääkintähuolto. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää tai minimoida epidemioita, vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja sekä ehkäistä esimerkiksi sisäilmaongelmista aiheutuvia kroonisia sairauksia.

Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta kaikesta tekemisestään. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on varmistaa tuotteiden/palveluiden määräystenmukaisuus sekä toimijoiden tasapuolinen kohtelu ja turvata kuluttajansuojaa sekä edellytyksiä harjoittaa toimintaa eri sektoreilla.

Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnitellaan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä sekä vaaran vakavuus ja todennäköisyys.

Valvonnalle asetetut tavoitteet on saavutettu, kun:

- valvonta toimii esimerkillisesti koko valvontaketjussa
- valvonta on vaikuttavaa, tehokasta ja riskiperusteista
- valvonnan osaaminen on korkeaa tasoa
- valvonta on asiakaskeskeistä ja laadukasta
- valvonnan viestintä on tehokasta ja ennakoivaa
- valvontaa raportoidaan läpinäkyvästi keskusviranomaisille
- laboratoriotuotoiminta ja tiedonhallinta tukevat tehokkaasti valvontaa
- valvontaan luotetaan ja sitä arvostetaan.

1.2. Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, jossa otetaan huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Suunnitelmallisen valvonnan on oltava laadukasta, riskiperusteista sekä terveyshaittoja ja -vaaroja ehkäisevää.

Tämä valvontasuunnitelma on laadittu vuodelle 2025. Suunnitelma ohjaa Lahden ympäristöterveyden toteuttamaa valvontaa ja kuvaa valvonnan taustalla olevaa lainsäädäntöä, valvonnassa käytettäviä resursseja sekä valvonnan priorisointiperusteita eri toiminnoille. Suunnitelma toimii perusteena ympäristöterveydenhuollon toimintaa säätelevässä lainsäädännössä edelleyllä maksulliselle valvonnalle. Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon keskusvirastojen, Valviran ja Ruokaviraston, laatimat valtakunnalliset valvontaohjelmat vuosille 2025–2028. Valvontasuunnitelman hyväksyy Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta kaupungin ympäristöterveydenhuollosta vastaavana toimielimenä. Suunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa ja mikäli siihen tulee olennaisia muutoksia, tuodaan päivitetty versio uudelleen lautakunnan hyväksyttäväksi.

Kuntalaisille, yrityksille ja yhteisöille on varattu vaikuttamismahdollisuus valvontasuunnitelmaan tiedottamalla valmistelun vireilläolosta. Tiedote on ollut kuukauden ajan nähtävillä Lahden ympäristöterveyden internet-sivuilla.

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään valtakunnallisten VATI- tietojärjestelmän (Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä) kautta sekä tarvittaessa muilla keskusviranomaisten edellyttämällä tavalla. Suunnitelman toteutumista arvioidaan kalenterivuoden päätteeksi. Arviointiraportti käsitellään rakennus- ja ympäristölupalautakunnassa sekä toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle helmikuun loppuun mennessä. Jos toteutuma poikkeaa merkittävästi suunnitelmasta, käydään valvontayksikön henkilökunnan kanssa läpi poikkeamaan johtaneita syitä ja nämä pyritään ottamaan huomioon seuraavan vuoden suunnitelmallisessa valvonnassa.

1.3. Lainsäädäntöperusta

Ympäristöterveydenhuollon keskeistä erityislainsäädäntöä ovat:

- elintarvikelaki (297/2021)
- eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
- laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)
- eläintäutilaki (76/2021)
- terveydensuojelulaki (763/1994)
- tupakkalaki (549/2016)
- lääkelaki (395/1987)

Näiden lisäksi valvontaa määrittelevät lakeihin kytkeytyvät asetukset sekä Euroopan unionin lainsäädäntö.

Ministeriöiden alaiset keskushallinnon valvontaviranomaiset suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat ympäristöterveydenhuoltoa valtakunnallisesti omilla toimialoillaan seuraavasti:

Maa- ja metsätalousministeriö

Ruokavirasto

- elintarvikelainsäädäntö
- eläinlääkintähuolto
- eläinten hyvinvointi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Valvira

- terveydensuojelulainsäädäntö
- tupakkalainsäädäntö
- elintarvikelainsäädäntö (alkoholijuomat)
- talousvesiasetus STMa 1352/2015

Fimea

- lääkelaki (nikotiinivalmisteiden myynti)

Säteilyturvakeskus

- säteilylaki (solariumlaitteiden valvonta)
- talousvesiasetus (isojen vesilaitosten jakaman veden radioaktiivisuus)

Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialueillaan. Lahden kaupunki kuuluu Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueeseen.

1.4. Ohjelmakauden teema

Valvontaohjelmakauden 2025–2028 teemana on vaikuttava valvonta, varautuminen häiriötilanteisiin ja ydin-tehtävät. Tätä edistetään tietoperusteisella valvonnalla, osaamisen varmistamisella ja kehittämisellä sekä panostamalla valmiussuunnitteluun, jotta kyky toimia häiriötilanteissa voidaan turvata kaikissa tilanteissa.

1.5. Valvontayksikkö

1.5.1. Toimialue ja toimintaympäristö

Lahden ympäristöterveys vastaa Lahden kaupungin alueen ympäristöterveydenhuollon valvonnasta. Valvontayksikkö kuuluu hallinnollisesti Lahden kaupunkiympäristön palvelualueen rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueeseen, joten yhteistyö rakennusvalvonnan sekä ympäristöpalvelujen kanssa on tiivistä ja sujuvaa.

Lahdessa on merkittävästi elintarviketeollisuutta; suuria leipomoita, juomatehdas, ksylitolitehdas sekä mallastamo ja hiivatehdas. Kaupungissa järjestetään läpi vuoden lukuisia yleisötapauksia mm. urheilukeskuksen ja sataman alueilla. Lahteen on sijoittunut koko maakunnan kannalta keskeisiä oppilaitoksia sekä lisääntyvä määrä erilaisia hoiva- ja sosiaalipalveluita tarjoavia yksiköitä. Kaupungin alueella on seitsemän EU-uimarantaa ja niiden lisäksi viisi säännöllisesti valvottua pientä yleistä uimarantaa. Pohjavesien suojelulla ja talousveden laadun tarkkailulla on Lahdessa erityisen tärkeä rooli, koska kaupunki sijaitsee Suomen suurimpiin kuuluvien pohjavesimuodostumien tuntumassa ja asutus sekä teollisuus ovat sijoittuneet suurelta osin käyttövesivarojen päälle.

1.5.2. Henkilöstö ja voimavarat

Ympäristöterveyden yksikössä työskentelee ympäristöterveyden päällikkönä toimiva kaupungineläinlääkäri, johtava terveydensuojeluinsinööri, ympäristöterveyskoordinaattori sekä 12 terveydensuojeluinsinööriä, joista kaksi toimii tiimivastaavina. Lisäksi yksikköön kuuluu eläinlääkintähuollon esimies, kolme praktikkoeläinlääkäriä, kaksi valvontaeläinlääkäriä ja klinikkaeläinhoitaja.

Kaupungineläinlääkärin toimenkuvaan kuuluu suunnittelu ja esimiestehtävät, elintarvikelaitosten valvonta sekä tarvittaessa poikkeustilanteissa osallistuminen eläintautien torjuntaan. Eläinlääkintähuollon esimies vastaa eläinlääkintähuollon toiminnasta. Praktikkoeläinlääkärit hoitavat peruseläinlääkintää, eläinten terveydenhuoltoa, pakollisiin eläintautivastustusohjelmiin liittyvää näytteenottoa sekä Lahden kaupungin osuutta päivystysalueen päivystyksistä. Praktikkoeläinlääkärit tekevät myös säännöllisesti eläintautivalvonnan virkatehtäviä. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnasta ja valvontatehtävät ovat päänsääntöisesti valtion korvaamia. Klinikkaeläinhoitaja työskentelee praktikkoeläinlääkärien apuna ja valvonnassa hoitaa myös välinehuoltoa, siivousta, ajanvarausta, puhelinneuvontaa ja juoksevia asioita. Lahden kaupungilla on lisäksi Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa sopimus, joka valtuuttaa valvontaeläinlääkärit hoitamaan valtion maksamia valvontatehtäviä myös toisen valvontayksikön alueella. Näihin kuuluvat eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaan liittyvät tarkastukset ja päätökset.

Terveydensuojeluinsinöörit hoitavat elintarvikelain, terveydensuojelulain sekä tupakkalain mukaista valvontaa. Näihin kuuluvat mm. säännölliset tarkastukset elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupaikkoihin, talous- ja uimavesivalvonta, olosuhdevalvonta mm. asunnoissa ja kokoontumishuoneistoissa (kuten koulut, päiväkodit ja sosiaalialan laitokset). Johtava terveydensuojeluinsinööri toimii yksikön päällikön sijaisena sekä osallistuu mm. valvonnan suunnitteluun ja tupakkalain valvontaan. Ympäristöterveyskoordinaattori tukee valvontaa mm. esilaisissa asiakirjaprosesseissa ja laskutuksessa sekä huolehtii yksikön internetsivujen päivittämisestä.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu tehtäviä, joita ei voida ennakoida, mutta joiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittelyt, epidemioiden ja terveyshaittaepäilyjen selvittämiset sekä eläinsuojeluvalvonta. Ennakoimattomaan viranomaistyöhön kuuluu myös lausuntojen ja todistusten kirjoittamista sekä neuvontaa ja ohjausta, joita on annettava tarpeen vaatiessa.

1.5.3. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Lahden kaupunki varmistaa rekrytoimiensa henkilöiden riittävän pätevyyden ennen virkasuhteen solmimista tarkastamalla henkilön tutkintotodistuksen. Eläinlääketieteen opiskelijoilta, joilla todistusta ei vielä ole, tarkistetaan ammatinharjoittamisoikeustiedot Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä.

Kaupunki työnantajana huolehtii siitä, että ympäristöterveyden henkilökunnalla on mahdollisuus osallistua ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa. Suomen eläinlääkäriliiton suositus eläinlääkäreiden täydennyskoulutuksesta on kymmenen päivää vuodessa, mihin pyritään mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. Viranhaltijoita kannustetaan osallistumaan aktiivisesti Ruokaviraston, Valviran ja aluehallintoviraston järjestämille työnohjaus- ja neuvottelupäiville, jotka ovat kaupungille maksuttomia, mutta tuovat paljon ajankohtaista tietoa paikallistasolle. Koulutuksiin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan etäyhteyden välityksellä. Myös Euroopan komission järjestämille ja kustantamille kursseille voidaan hakea, kun aihe katsotaan henkilön osaamisalueeseen sopivaksi. Täydennyskoulutuksella varmistetaan virkatehtävien kannalta riittävän ja ajantasaisen valvontatiedon, lainsäädännön ja erilaisten hallintomenettelyjen tuntemus sekä tehtävien hoidon edellyttämien tietojärjestelmien käytön osaaminen.

Tavoitteena on, että valvontayksikössä olisi erikoisosaamista kaikilta ympäristöterveydenhuollon osa-alueilta. Viranhaltijoiden tehtäviin kuuluu erikoisosaamisalueita, joiden hallitsemiseen tarjotaan riittävät panostusmahdollisuudet. Vaativissa kohteissa ja erityisissä painopistetarkastuksissa voidaan näin hyödyntää asiaan erikoistuneen henkilön osaamista. Ympäristöterveydessä on kaksi rakennusterveysasiantuntijan (RTA) tutkinnon suorittanutta viranhaltijaa, jotka toimivat asiantuntijoina asumisterveysasioissa.

Uuden työntekijän perehdyttämistä varten laaditaan henkilökohtainen perehdytysuunnitelma. Perehdyttämisestä huolehtivat esimies ja vastaavia työtehtäviä tekevät kollegat.

1.5.4. Delegoinnit

Lainsäädännön tarkoittamana kunnan monijäsenisenä valvonta- ja terveydensuojeluviranomaisena toimii Lahden kaupungin alueella Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta. Lautakunta on kaupungin hallintosäännön mukaisesti siirtänyt toimivaltaansa edelleen alaisilleen viranhaltijoille ympäristöterveyden päätösvalan delegointimatriisissa tarkemmin määritellyllä tavalla. Matriisia päivitetään tarvittaessa esimerkiksi lainsäädännössä tapahtuvien muutosten vuoksi.

1.5.5. Laatujärjestelmä

Elintarvikelain mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjestelmä sekä ylläpitää ja soveltaa sitä. Laatujärjestelmää koskevista vaatimuksista säädetään valvontaasetuksessa. Lahden ympäristöterveyden laadunhallinta on osa kaupungin johtamisjärjestelmää. Laadunhallintaa koordinoi ja tukee konsernihallinnon kehityspalvelujen laaturyhmä yhteistyössä palvelualueiden ja tytäryhtiöiden kanssa.

Ympäristöterveydessä on vuoden 2024 lopulla aloitettu laatujärjestelmän päivitystyö, joka jatkuu vuoden 2025 aikana. Laatukäsikirjaan kuvataan yksikössä tehtävän laatutyön eri osa-alueet. Toiminto- ja työohjeet sijoittuvat kootusti omiin hakemistoihinsa. Laadunhallinnassa hyödynnetään VATI-järjestelmää sekä Dynasty-asianhallintahallintajärjestelmää. Kaupungin IMS-järjestelmään voidaan tallentaa toimintakohtaiset prosessikuvaukset. Laadukkaalla ja järjestelmällisellä toiminnalla tavoitellaan valvonnan vaikuttavuutta.

Keskusviranomaiset voivat suorittaa ympäristöterveyden yksiköihin arviointi- ja ohjauskäyntejä, joista tehtyjen raporttien perusteella toimintaa tarkastellaan ja korjataan.

1.6. Valvonta

1.6.1. Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI on valtakunnallisesti ylläpidetty web-käyttöliittymällä varustettu ympäristöterveydenhuollon työkalu valvontaa tekeville ja valvontaa ohjaaville tahoille. Valvontakohderekisterin lisäksi VATI toimii sekä suoritteiden kirjausalustana, että valvonnan suunnittelu- ja seurantatyökaluna. Valvonnasta kerättäviä tietoja käytetään valvonnan seurannassa, toteutumisen arvioinnissa sekä ohjauksen ja suunnittelun tukena niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. VATI järjestelmään kytkettynä on otettu käyttöön myös Ympäristöterveydenhuollon sähköinen asiointipalvelu (ILPPA), joka toimii Suomi.fi -tunnistautumisen kautta. Alkutuotanto-sovelluksesta voidaan hakea lähdejärjestelmistä potentiaalisia elintarvikevalvonnan alkutuotantopaikkoja. Tupakkalain valvonnassa voidaan hyödyntää myös Valviran ylläpitämää tupakan myyntiluparekisteriä, jonne tallentuvat myyntilupahakemusten lisäksi niiden liitteenä toimitettavat asiakirjat.

Praktikkoeläinlääkärien ja eläinlääkintähuollon esimiehen käytössä on Terakuun ohjelmisto, joka sisältää lääkekirjanpidon, potilaskirjanpidon ja laskutusohjelman sekä mahdollistaa AVI:lle toimitettavien kuukausiraporttien tekemisen. Lisäksi eläinlääkintähuollon toimialalla tietoja on koottu useisiin eri tietojärjestelmiin, joita ovat eläinlääkäreiden hyödynnettävissä tarpeen mukaan. Tällaisia ovat esimerkiksi eläintenpitäjärekisteri (EPR), eläintenpitokieltoarekisteri, Pikantti, Elite (valvontajärjestelmä), TRACES (kansainvälinen elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyden ja valvontajärjestelmä), eläintietojärjestelmä (lammask-, vuohi- ja sikarekisteri), nautarekisteri, Kartturi, NASEVA (nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä) ja SIKAVA (sikaloiden terveystilarekisteri).

Lahden kaupungilla on käytössä sähköinen arkistointijärjestelmä Dynasty, jonne säilytystä vaativat dokumentit tallennetaan ja jossa niitä arkistoidaan kullekin asiakirjatyypille erikseen määritellyn ajan.

1.6.2. Valvonnan maksullisuus

Lahden kaupunki perii ympäristöterveydenhuollon toimijoilta ja asiakkailta maksun, jonka suuruus määräytyy kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön ja ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti. Ajantasainen taksa on nähtävillä ympäristöterveyden internetsivuilla.

Praktikkoeläinlääkärit perivät omat käynti- ja toimenpidepalkkionsa asiakkailta kunnaneläinlääkäritaksan mukaan. Samassa yhteydessä asiakkailta peritään taksan mukaiset klinikkamaksut sekä joidenkin erikoislaitteiden käyttömaksut, jotka tilitetään kaupungille kuukausittain.

Valtion korvaamien viranomaistehtävien hoidosta eläinlääkärit perivät kaupungilta toimituspalkkion, jonka kaupunki laskuttaa Etelä-Suomen aluehallintovirastolta sivukuluineen sekä lisäksi suhteellisen osuuden praktikkoeläinlääkäriin varsinaisesta palkasta aiemmin hyväksytyin taksan mukaisesti.

Kunnan valvontaviranomaisella on paljon sellaisia tehtäviä, joista ei voida periä maksua, mutta jotka on priorisoitava pikaisesti suoritettaviksi. Tällaisia ovat ainakin terveyshaittaepäilyjen tarkastaminen ja epidemioiden selvittäminen. Lisäksi viranomaisten on annettava ohjausta ja neuvontaa sitä pyydettyäessä. Myöskään eläinlääkintähuollon kustannuksia ei voida ottaa huomioon valvontamaksuja määritettäessä. Näin ollen valvontamaksuilla voidaan kattaa vain osa koko ympäristöterveydenhuollon sektorilta syntyvistä kustannuksista. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista.

1.6.3. Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi ole riittäviä. Hallinnolliset pakkokeinot eritellään kunkin toimialan erityislainsäädännössä. Pakkokeinoista päättävät joko rakennus- ja ympäristölupalautakunta tai viranhaltijat delegointipäätöksen mukaisesti.

1.7. Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Lahden ympäristöterveys teettää analyysit laboratoriossa, joka on Ruokaviraston nimeämä elintarvike-, eläintauti- ja terveydensuojelulain tarkoittama laboratorio sekä täyttää EU:n valvonta-asetuksen (625/2017) viralliselle laboratoriolle asetetut vaatimukset. Laboratoriopalveluiden tuottaja on kilpailutettu hankintalain edellyttämällä tavalla vuosille 2023–2024 (jatko-optio 1+1 vuotta). Kilpailutuksen voitti Metropolilab Oy, jonka kanssa jatketaan yhteistyötä myös vuosina 2025–2026. Talousveden viranomaisnäytteiden haku on kilpailutettu vesilaitoksen toimesta.

Eläintautiepäilyissä tutkittavat näytteet lähetetään Ruokaviraston laboratorioon. Tarvittaessa otetaan ennen näytteen lähettämistä puhelimitse yhteyttä Ruokavirastoon tarkempien ohjeiden saamiseksi.

Vesivälitteisten epidemioiden yhteydessä voidaan käyttää myös muita kuin Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita, kuten valtion referenssilaboratorioita, esim. patogeenejä tutkittaessa.

Asunnon ja muun oleskelutilan tutkimuksia ja selvityksiä viranomaisvalvontaa varten tekeviltä ulkopuolisilta asiantuntijoilta varmistetaan, että toimijalla on terveydensuojelulaissa määritelty pätevyys terveyshaittaa aiheuttavien kemiallisten, fysikaalisten ja biologisten tekijöiden selvittämiseksi.

1.8. Viestintä

Ympäristöterveydelle on laadittu viestintäsuunnitelma, jonka toteutumista seurataan säännöllisesti. Pääasiallisena viestintäkanavana ovat yksikön verkkosivut, joilta löytyy kattavasti tietoa eri aihepiireistä. Ympäristöterveyden ylläpitämiltä sivuilta löytyy lakisääteisten tiedotteiden lisäksi mm. tutkimustuloksia, sähköisiä lomakkeita, ajankohtaisia ohjeita sekä linkkejä muihin verkkoresursseihin. Oman toiminnan näkyvyyttä ja yleistä mielenkiintoa pyritään lisäämään laatimalla suoritetuista projekteista ja niiden tuloksista tiedotteita, joita julkaistaan ympäristöterveyden verkkosivujen lisäksi kaupungin viestintäkanavien kautta.

Viestintää toteutetaan myös tarjoamalla opastusta ja neuvontaa sekä yritystahoille että yksittäisille kuluttajille. Tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin klo 9:00–10:00 palveleva päivystysnumero on suora kanava keskusteluun viranhaltijan kanssa. Lahden kaupungin sähköisen palautepalvelun kautta saatu asiakaspalaute ohjataan asiaan erikoistuneelle henkilölle, joka käsittelee palautteen ja on tarvittaessa yhteydessä palautteen antajaan.

Toimijoiden suuntaan voidaan merkittävimmistä muutoksista viestiä joko kirjeitse tai sähköpostitse toteutettavilla tiedotuskampanjoilla. Pyynnöstä voidaan järjestää koulutusta esimerkiksi oppilaitoksissa tai yhteistyöryhmissä ajankohtaisista tai muutoin kohdetta kiinnostavista aiheista. Elintarvikealan toimijoille (ammattikeittiöt, ravintolatoimijat) voidaan järjestää tarpeen mukaan kohdennettuja täsmäkoulutuksia myös maakuntatasoisesti yhdessä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa.

Kaikki viranhaltijat huolehtivat tarpeen mukaan yhteydenpidosta muihin viranomaisiin sekä jakavat näiltä saamaansa tietoa valvontayksikössään. Hyvää yhteistyötä poliisin, pelastuslaitoksen ja muiden viranomaistaho-

jen kanssa pyritään ylläpitämään, jotta yhteydenpito olisi luontevaa ja avun saanti joustavaa. Poliisilta saa tarvittaessa virka-apua tekemällä virallisen virka-apupyynnön.

Sisäistä viestintää toteutetaan säännöllisissä viikkopalaverissa sekä erilaisia sähköisiä välineitä käyttäen. Koulutuksiin osallistuneet henkilöt kertovat tilaisuuden tärkeimpiä asioita koko yksikölle ja koulutusmateriaalit tallennetaan yhteisiin hakemistoihin kaikkien hyödynnettäviksi.

Erytistilanteissa toimitaan häiriötilannesuunnitelmaan liitetyn kriisiviestintäsuunnitelman mukaisesti ja yhteistyössä kaupungin viestintäorganisaation ammattilaisten kanssa. Lahden ympäristöterveydelle suunniteltu puhelinpäivystyskäyttöön mobiilivaihderatkaisu, johon on mahdollista perustaa useammasta henkilöstä koostuva ja kokoonpanoltaan joustava päivystysrengas puheluruuhkien purkua varten. Viranomaisten väliseen yhteydenpitoon on käytössä kaksi VIRVE-puhelinta. Epidemiatilanteissa eri sidosryhmien välistä tiedonkulkua terävöitetään kutsumalla tarvittaessa kokoon epidemiaselvitystyöryhmä, johon kuuluu edustajia myös terveydenhuollosta sekä vesilaitokselta.

1.9. Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen

Elintarvikelaki sekä terveydensuojelulaki edellyttävät kunnan valvontaviranomaista laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseksi. Lahden ympäristöterveydelle on laadittu erillinen häiriötilannesuunnitelma (Ympäristöterveyden häiriötilannesuunnitelma, osat 1–3), johon kuuluvat: varautuminen normaaliajan häiriötilanteisiin (osa 1), häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi (osa 2) sekä häiriötilanteiden viestintäsuunnitelma (osa 3). Suunnitelma kokonaisuudessaan on kattava kuvaus mahdollisista riskeistä ja toiminnasta häiriötilanteissa, sisältäen mm. henkilökohtaiset työohjeet toimintakortteina jokaiselle viranhaltijalle, erityistilanteiden viestintäsuunnitelman, muistilistat ja eri tilanteisiin soveltuvat tiedotemallipohjat. Häiriötilannesuunnitelmat päivitetään vuosittain ja niiden päivittämiseen on osoitettu vastuuhenkilö.

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä edellyttää kunnan viranomaista varautumaan elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviäviin epidemioihin. Sekä elintarvikelaki että terveydensuojelulaki edellyttävät viranomaisia ryhtymään viipymättä toimenpiteisiin epidemian selvittämiseksi, mikäli saavat tiedot epidemiasta tai epidemiaepäilystä. Epidemioiden selvittämistä varten on perustettu epidemiaselvitystyöryhmä, jonka kokoonpanoon kuuluu edustajat Lahden kaupungin ympäristöterveydestä, Päijät-Hämeen ympäristöterveydestä, terveydenhuollosta sekä vesihuollosta. Työryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja aina tarpeen vaatiessa. Epidemian selvittämiseen on laadittu työohje ruokamyrkytystä tai vesiperäistä epidemiaa epäiltäessä. Ohjeessa on kuvattu mm. selvitysprosessin eri vaiheet ja epidemiaselvitystyöryhmässä sovittu tehtävänjako sekä listattu yhteyshenkilöt yhteystietoineen. Työohjetta päivitetään vuosittain nimetyn vastuuhenkilön toimesta.

Epidemiatilanteita varten on koottu valmiusvarastoon näyteenottovälineistöä, kuten näytepulloja ja kanistereita vesinäyteenottoon sekä elintarvikenäyteenottopaketti ruokamyrkytysten varalle. Laboratorioyhteistyöllä on pyritty varmistamaan näyteastioiden ja reagenssien riittävä saatavuus. Laboratorion kanssa on sovittu valmiudesta toimia tarvittaessa poikkeuksellisesti myös virka-ajan ulkopuolella. Sähkönjakelun häiriötilanteiden varalle on selvitetty kulku työtiloihin sähkökatkon aikana.

Lahden ympäristöterveys osallistuu säännöllisesti häiriötilanteissa toimimista käsitteleviin koulutuksiin ja harjoituksiin. Valvontayksikön sisällä järjestetään myös omia häiriötilannetoiminnan koulutuksia ja harjoituksia ja näistä pidetään erillistä kirjanpitoa. Ruokavirasto valmistee vuoden 2024 loppuun mennessä YMPP124-valmiusharjoitusta. Harjoitus on tarkoitus toteuttaa harjoittelupakettina, jonka valvontayksikkö voi harjoitella itse valitsemana ajankohtana vuoden 2025 aikana.

Häiriötilannevalmiuden ylläpito sekä epidemiaselvitystyö vievät resursseja, mikä on otettu huomioon valvontayksikön tehtäväsuunnittelussa ja tulee noteerata myös yksikön talousarviossa.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelma

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja määräystenmukainen laatu. Elintarvikelain tarkoituksena on myös varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyys sekä se, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää, eikä johda kuluttajaa harhaan.

Elintarvikelakia valvotaan vuosittaisen elintarvikevalvontasuunnitelman mukaisesti sekä epäilyihin perustuen. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että toimijat noudattavat lainsäädäntöä kaikilla kansallisessa valvontasuunnitelmassa kuvatuilla sektoreilla sekä tuotteet ja niistä annettavat tiedot ovat lainsäädännön vaatimuksia vastaavia. Valvonnassa otetaan huomioon alalla tapahtuvat muutokset, kuten elintarvikkeiden lisääntynyt myynti verkossa sekä sosiaalisessa mediassa. Näiden valvontaa tehostetaan kouluttautumalla ja erikoistumalla erilaisten verkkosivujen sekä kauppapaikkojen valvontaan. Elintarvikevalvonnan avulla voidaan suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta sekä taloudellisilta tappioilta. Valvonnan keinoin pyritään parantamaan myös elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä antamalla tarvittaessa tarpeellisia ohjeita ja kehoituksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja omavalvonnan toimivuuden sekä hyvien käytäntöjen varmistamiseksi. Hyvin toimiva viranomaisvalvonta edistää yritysten oikeita toimintatapoja ja vahvistaa kilpailukykyä.

2.1. Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toiminta voidaan jaotella rekisteröityyn elintarviketoimintaan, hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin sekä alkutuotantoon. Rekisteröityä elintarviketoimintaa ovat esim. ravintolat, kahvilat, myymälät, elintarvikkeiden kuljetus tai varastointi, elintarvikekontaktimateriaalitoiminta, ruoka-aputoiminta sekä virtuaalihuoneistot, jossa vain markkinoidaan ja myydään elintarvikkeita. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat laitoksia, jotka käsittelevät eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen niiden toimittamista vähittäismyyntiin.

Uusista ja perustettavista kohteista saadaan usein ennakkotietoa rakennusvalvonnan rakennuslupaprosessin myötä. Ympäristöterveydellä on edustus viikoittaisissa rakennuslupia käsittelevissä viranomaispalavereissa. Toimijat voivat myös itse ottaa yhteyttä ympäristöterveyteen ja pyytää jo huoneiston suunnitteluvaiheessa kommentteja tilojen soveltuvuudesta aiottuun tarkoitukseen. Toisinaan uusia tai tulevia kohteita havaitaan muun valvonnan yhteydessä tai mediaa seuraamalla. Mikäli jo toiminnassa oleva yritys ei ole tehnyt toiminnastaan ilmoitusta, opastetaan toimijaa ilmoituksen jättämisessä.

Lahden kaupungin alueella toimivan elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten Ruokaviraston tarjoamaan sähköiseen palveluun Ilppaan tai toimitettava tiedot muulla tavalla Lahden ympäristöterveyteen viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Jos toimintaa harjoitetaan virtuaalihuoneistossa, liikkuvassa elintarvikehuoneistossa tai elintarvikkeita pelkästään kuljetetaan tai säilytetään kuljetusajoneuvossa tai kontissa, tehdään ilmoitus toimijan yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä merkittyyn kotikuntaan.

Kun elintarviketoiminnalta edellytetään eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksen mukaista elintarvikehuoneiston hyväksymistä, on toimijan haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista.

Elintarvikealan toimijan on tiedotettava Lahden kaupungin alueella tapahtuvasta elintarviketoiminnasta rekisteröidyssä tai hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa Lahden ympäristöterveyteen viimeistään neljä arkipäivää ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista.

Elintarvikealan toiminnan ja kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on myös viivytystä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Lahden ympäristöterveyden internetsivuilta löytyy ohjeita elintarvikealan toimijoille sekä tarvittavat lomakkeet eri laitostyyppejä koskevien hakemusten, elintarvikehuoneistoilmoituksen ja liikkuvasta elintarvikehuoneistosta tiedottamisen tekoon. Laitoksen hyväksymishakemuslomakkeen lopussa on lakiin perustuva lista hakemukseen liitettävistä dokumenteista. Valvontaviranomainen voi pyytää toimijalta myös muita asian käsittelemiseksi tarpeellisia selvityksiä ja asiakirjoja.

Elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelystä ja laitoksen hyväksymisestä peritään lautakunnan hyväksymän taksan mukaiset maksut.

Elintarviketoiminnan ilmoituksen käsittely ja toiminnan liittäminen valvonnan piiriin

Lahden ympäristöterveyteen saapuva ilmoitus elintarviketoiminnasta ohjataan kohteesta vastaavalle viranhaltijalle. Hän käsittelee ilmoituksen ja antaa toimijalle todistuksen ilmoituksen käsittelystä. Ilmoituksen käsittelyaika ei estä toimijaa aloittamasta toimintaa elintarvikehuoneistossa. Käsittely sisältää mm. toiminnan alustavan riskinarvioinnin sekä kohteen tietojen kirjaamisen VATI-järjestelmään. Toimintatyyppin ja toiminnan laajuuden perusteella määritetään ensimmäisen tarkastuksen suorittamisajakohta, joka vaihtelee kuukaudesta kuuteen kuukauteen.

Elintarvikelaitoksen hyväksyminen

Elintarvikelaitoksen hyväksymisasiä tulee vireille, kun toimija lähettää Lahden ympäristöterveyteen laitoksen hyväksymishakemuslomakkeen. Lomake toimitetaan ympäristöterveyteen liitteineen kahtena kappaleena. Hakemusvaiheessa tulee laitoksen omavalvontasuunnitelmasta olla muodostettuna ainakin pääpiirteet. Tiloille tulee myös tarvittaessa olla voimassa oleva rakennuslupa.

Lahdessa sijaitsevat elintarvikealan laitokset sekä Lahden alueella toimintansa aloittavat liikkuvat laitokset hyväksyy Lahden kaupungin virassa oleva eläinlääkäri. Ennen hyväksyntää eläinlääkäri tekee laitokseen tarkastuskäynnin, jolla tarkastetaan rakenteet ja laitteet sekä hakemuksen ja toiminnan keskinäinen vastavuus. Samalla arvioidaan, onko turvallisten elintarvikkeiden tuottaminen mahdollista esitetyissä tiloissa ja toimintaperiaatteilla. Eläinlääkäri tekee hakemuksen, liitteiden ja tarkastuskäynnin perusteella hyväksymispäätöksen ja toimittaa tiedot hyväksynnästä Ruokavirastolle. Päätös tehdään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy viivytä asian käsittelyä.

Hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa erityisehtoja laitoksen toiminnalle, jos se on välttämätöntä terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Erityisehtona voi olla esim. vaatimus eri toimintojen ajallisesta erottamisesta. Elintarvikelaitoksen voi hyväksyä myös ehdollisesti kolmen kuukauden määräajaksi, mikäli muualla kuin rakenteissa ja laitteistossa on vielä pieniä, kunnostettavissa olevia epäkohtia. Laitos tarkastetaan uudelleen ennen määräajan päättymistä, jolloin sille voidaan myöntää vielä toinen kolmen kuukauden määräaika, jos kehitystä on tapahtunut. Tämän jälkeen sen on täytettävä kaikki hyväksymisen edellytykset tai sen toiminta lopetetaan.

Omavalvonta

Elintarvikealan toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan tuotteesta. Toimijan on toteutettava omavalvontaa eli omattava järjestelmä, jonka avulla tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike ja sen käsittely täyttävät elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Omavalvonnan tulokset on kirjattava riittävällä tarkkuudella. Toimijalla tulee tarvittaessa olla näytteenotto- ja analyysisuunnitelmat sekä tieto laboratorioista, joissa omavalvonnassa otettavat näytteet tutkitaan. Näytteenottosuunnitelman tulee perustua mikrobikriteeriasetukseen.

2.2. Kontaktimateriaalitoimijat

Lahden alueella toimivan toimijan, joka saattaa markkinoille (valmistajat, valmistuttajat, sisämarkkina- ja kolmasmaatuonti, tukkujakelijat) elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta Lahden ympäristöterveyteen vähintään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Ilmoitus on tehtävä myös vain verkkokaupassa tapahtuvasta kontaktimateriaalitoiminnasta. Ilmoitusta ei tehdä pelkästä kontaktimateriaalien vähittäismyynnistä. Viranomaisen merkitsee toimijat valvontakohderekisteriin. Toiminnasta tallennetaan rekisteriin Ruokaviraston määrittelemät tiedot. Ilmoitus tehdään myös toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta.

Kontaktimateriaalitoimijoita valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti. Elintarvikekohteissa kontaktimateriaalivalvonta on osa tuotekohtaisten ominaisuuksien yleistä valvontaa sekä kuuluu osaksi Oiva-valvontaa. Kontaktimateriaalialan toimijoilta vaaditaan kirjallinen laadunhallinta-/ omavalvontajärjestelmä, joka sisältää sekä laadun varmistusmenetelmät että laadunvalvontamenetelmät. Ruokavirasto voi myös ohjeistaa aiheesta valvontaprojekteja.

2.3. Alkutuotanto

Alkutuotannolla tarkoitetaan elintarviketuotannon ensimmäistä vaihetta, kuten maidon- ja munantuotanto, lihamakarjan kasvatusta, kalastusta ja kalanviljelyä, kasvien ja hedelmien sekä viljan ja sienten viljelyä, hunajantuotantoa, luonnonvaraisten marjojen ja sienten keräilyä sekä metsästystä. Alkutuotantoon sisältyy elintarvikkeiden tuottamisen lisäksi myös tuotteiden kuljetus, varastointi ja käsittely tuotantopaikalla niin, että tuotteiden luonne ei merkittävästi muutu. Myös elävien eläinten kuljetus ja muiden alkutuotannon tuotteiden kuin maidon kuljetus seuraavaan elintarvikeketjun käsittelypaikkaan, esimerkiksi laitokseen tai vähittäiskauppaan on alkutuotantoa.

Lahden kaupungin alueella toimintaa harjoittava tekee ilmoituksen alkutuotantopaikasta, alkutuotannon tuotteiden kuljetuksesta tai toiminnassa tapahtuvasta olennaisesta muutoksesta Lahden ympäristöterveyteen hyvissä ajoin ennen alkutuotannon aloittamista. Ilmoitus voidaan tehdä Lahden kaupungin internetsivuilta löytyvällä lomakkeella joko kirjallisesti tai sähköisesti. Ympäristöterveys ylläpitää alkutuotantopaikoista rekisteriä elintarvikelain mukaisten tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Luonnonvaraisten kasvien ja sienten keräilyä, metsästystä ja luonnonvaraisen riistan luovutusta suoraan kuluttajalle ei rekisteröidä, joten näistä ei tehdä alkutuotantoilmoitusta. Alkutuotantopaikkailmoitusta ei tarvitse myöskään tehdä kasvien ja sienten alkutuotannosta, jos toimija on yksityinen henkilö, toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena tai kun toiminta on osa saman toimijan elintarvikelain 13 § mukaisesti ilmoitetun huoneiston toimintaa. Lahden ympäristöterveydestä saa tarvittaessa tarkempia toimintaohjeita alkutuotannon aloittamisen vaatimuksista.

Rekisteröinnin piiriin kuuluvilla alkutuotannon toimijoilla tulee olla omavalvonnan kuvaus. Omavalvonnan kuvauksella toimija pyrkii varmistamaan, että elintarvike, alkutuotantopaikka sekä siellä harjoitettava toiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Alkutuotannon yhteydessä voidaan tilan omia alkutuotannon tuotteita myydä pieniä määriä suoraan kuluttajille. Mikäli toimija myy alkutuotannon tuotteita suoramyyntinä yli vähäriskisessä asetuksessa säädetyn määrän, tulee toiminnasta tehdä myös elintarvikelain mukainen elintarvikehuoneistoilmoitus.

Alkutuotantopaikkarekisterin pohjalta tehdään vuosittainen riskinarviointiin perustuva valvontasuunnitelma tarkastettavista kohteista. Tarkastuksia tehdään tarvittaessa myös reaktiivisesti, mikäli siihen on erityinen syy kuten ruokamyrkytysepäily, epäily lainsäädännönvastaisuudesta (esim. havainto epähygieenisestä toiminnasta) tai asiakasvalitus. Jos toiminnassa havaitaan puutteita tai elintarviketurvallisuus vaarantuu, voidaan alkutuotantokohde ottaa suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Vuoden 2025 aikana pyritään kehittämään hyviä käytänteitä alkutuotannon valvonnassa hyödynnettävään toimivaan sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyöhön.

2.4. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontipaikalla tarkoitetaan Suomessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jossa ensimmäisenä otetaan vastaan Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettavia eläimistä saatavia elintarvikkeita. Toimija, joka vastaanottaa tai välittää eläinperäisiä elintarvikkeita Suomeen muista EU:n jäsenmaista sekä eräistä muista maista (erityissopimusmaat), on vastuussa tuotteidensa turvallisuudesta ja lainsäädännön vaatimusten mukaisuudesta. Sisämarkkinatuonti on sisällytettävä osaksi toimijan omavalvontaa ja siinä on huomioitava sisämarkkinatuontiin liittyvien ilmoitusten tekeminen, vastaanotettavien lähetysten tarkastaminen, toimenpiteet havaittaessa epäkohtia, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma sekä omavalvontakirjanpito.

Sisämarkkinatuontia harjoittavan toimijan tulee ilmoittaa elintarviketoiminnastaan Lahden ympäristöterveyteen vähintään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista, toiminnan olennaista muuttamista ja toiminnan lopettamista. Sisämarkkinatuontia valvotaan osana Oiva-valvontaa hyödyntäen Ruokaviraston ohjeistusta mm. Salmonella erityistakuista ja lihan sisämarkkinatuontivaatimuksista. Yrityksille välitetään lisäksi tietoa Ruokaviraston sisämarkkinatuojille järjestettävistä koulutuksista.

2.5. Muu valvonta

Vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistaminen

Vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamisessa merkittävässä osassa on elintarvikkeiden jäljitettävyyden valvonta, pakkausmerkintöjen oikeellisuuden valvonta, alkuperävalvonta sekä kohdennettu näytteenotto. Valvontaa tehdään suunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä ja sitä voidaan lisäksi painottaa kohteisiin, joista saadaan tai joiden aikaisemmasta valvontahistoriasta on saatu viitteitä vilpillisestä toiminnasta. Tapauksia voi tulla esiin tarkastushavaintojen, asiakaspalautteiden tai muiden viranomaisten yhteydenottojen kautta.

Jäljitettävyyden on elintarviketurvallisuuden kannalta keskeinen tekijä ja sitä valvotaan suunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä. Käynneillä tarkastetaan omavalvontaa sekä kirjanpito saapuneista ja lähetetyistä eristä. Tarkoituksena on varmistua, että jäljitettävyyden toimii luotettavasti ja kirjanpidosta löytyvät kaikki tarvittavat dokumentit ilman ristiriitaisuuksia. Jos dokumenteissa havaitaan epäkohtia, pyydetään toimijalta selvitys asiasta. Jäljitettävyyden on tärkeää myös selvitetäessä elintarvikkeesta annettavien tietojen totuudenmukaisuutta tai muuta määräystenmukaisuutta. Ongelmatilanteissa voidaan määräysten vastaiset elintarvikkeet poistaa kohdennetusti markkinoilta sekä antaa kuluttajille oikeaa ja riittävää informaatiota.

Lahden ympäristöterveydessä on kehitetty moniviranomaistyötä poliisin, pelastuslaitoksen, verottajan, tullin, Ruokaviraston, aluehallintoviraston, muiden ympäristöterveysyksiköiden sekä muiden viranomaistahojen kanssa. Moniviranomaistyön kautta osallistutaan ruokarikostorjunnan lisäksi harmaan talouden torjuntaan ja laittomaan työvoiman havaitsemiseen sekä tiedon välittämiseen. Vuoden 2025 tavoitteena on ylläpitää hyvää yhteistyötä muiden valvontayksiköiden, poliisin ja verottajan kanssa.

Kasvien ja marjojen alkuperävalvontaa jatketaan kohdennetuilla näytteenotoilla. Vuosittain varaudutaan ottamaan alkuperänäytteitä tuotteen kotimaisuuden ja lähtöpaikan varmentamiseksi valvonnasta saatujen havaintojen perusteella. Kasvien alkuperänäytteet toimitetaan Ruokaviraston kautta tukittavaksi.

Elintarvikealan toimijan luotettavuuden arviointi

Elintarvikealan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on:

- 1) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarviketurvallisuuden varmistamista, elintarvikesäännösten noudattamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan;
- 2) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 3) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Ruokavirasto ja kunnan elintarvikevalvontaviranomainen voivat toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää toimijasta Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitetun velvoitteidenhoitoselvityksen.

Seuraamusmaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun elintarvikelain 67 §:ssä mainituin perustein. Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

2.6. Tarkastusten määrittely ja sisältö

Elintarvikehuoneistot kuuluvat Ruokaviraston koordinoiman elintarvikevalvontatietojen Oiva-julkistamisjärjestelmän piiriin. Oiva perustuu elintarvikelainsäädännön voimassa oleviin säännöksiin. Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla käytetään Oiva-tarkastuslomaketta ja kohdetta arvioidaan Ruokaviraston julkaisemissa ohjeissa määritellyillä Oiva-kriteereillä. Vastuu tarkastuksien hoitamisesta on kohdetta valvovalla viranhaltijalla.

Toiminnassa olevan elintarvikehuoneiston valvonnassa tarkastus ei aina kata koko yrityksen toimintaa. Oiva-ohjeissa tarkastettaviksi määritellyistä asioista osan on katsottu olevan korkean elintarviketurvallisuusriskin kohtia, joita tarkastetaan usein, esim. jokaisella kerralla. Muut kohdat tarkastetaan tarkastajan harkinnan mukaan vähintään kerran kolmessa vuodessa tai silloin, jos niissä tarkastuksella huomataan epäkohtia.

Tarkastukset tehdään lainsäädännön mukaan pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksesta voidaan ilmoittaa etukäteen, mikäli tarkastuksen sujuvuuden kannalta on välttämätöntä, esim. tietyn henkilön tai tulkin läsnäolon varmistamiseksi. Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa. Joissakin tapauksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös muulloin, kuten aamulla ennen toiminnan alkamista. Useimmiten tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi myös pyytää dokumentteja etukäteen tarkastettavaksi ja tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja tai omavalvontajärjestelmän kirjauksia virkapaikallaan.

Kontaktimateriaalitoimijoita valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti. Tarkastuksella käytetään Ruokaviraston laatimaa lomaketta ja tarkastuksesta lähetetään toimijalle pöytäkirja.

Alkutuotantotiloja tarkastetaan riskiperusteisesti laadittavan valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastusajankohta sovitaan ennalta toiminnanharjoittajan kanssa. Tarkastuksilla käytetään apuna Ruokaviraston laatimaa tarkastuslistaa. Tarkastuksilla käydään läpi alkutuotantopaikan ja toiminnan taustatiedot, alkutuotantoon laadittu omavalvontakuvaus sekä toimintaan käytettävät tilat, laitteet ja välineet. Samoin tarkastetaan alkutuotannon henkilöstön elintarvikehygieniaan, tuotteiden laadunvalvontaan ja tuotteiden käsittelytapaan

liittyviä asiakokonaisuuksia sekä alkutuotannossa käytettävän veden laatuvaatimuksia. Lisäksi tarkastuksilla kiinnitetään huomiota alkutuotannon jäljitettävyyteen ja kirjanpitovelvoitteisiin, kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden asianmukaiseen käyttötapaan, viljelmien haittaeläinten torjuntaan ja jätehuollon toteuttamiseen.

Ennalta suunnittelemtomia tarkastuksia ja selvityksiä voidaan joutua tekemään esimerkiksi elintarvikkeiden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämiseksi tai RASFF-ilmoitusten (EU-komission ylläpitämä hälytysjärjestelmä) perusteella tuotteiden määräpaikkojen selvittämiseksi ja takaisinvedon varmistamiseksi.

Tarkastuksella havaitut tiedot kirjataan valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään. Oiva-julkaisujärjestelmä lähettää Oiva-tarkastuksista valvojan pyynnöstä toimijalle paperisen Oiva-raportin. Raportti julkaistaan Oivahymy.fi-hakupalvelussa. Tarkastuksesta annetun viimeisimmän raportin on oltava helposti saatavilla elintarvikealan toimijan internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla, esimerkiksi toimijan sosiaalisessa mediasa tai matkapuhelinsovelluksessa, jonka kautta elintarvikkeita myydään. Lisäksi elintarvikehuoneistossa, jossa kuluttajat asioivat, raportin on oltava esillä sisäänkäynnin yhteydessä tai muussa kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa.

2.7. Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Rekisteröidyn elintarviketoiminnan laatua arvioidaan erilaisten riskien suhteen sekä huoneiston käyttöönotto-vaiheessa, että toiminnan aikana. Valvontakohteiden riskinarviointi tehdään Ruokaviraston ohjeen "Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen" mukaisesti. Kohteet luokitellaan ohjeessa määritettyihin toiminta- ja kokoluokkiin. Valvojat pisteyttävät omat kohteensa olemassa olevien tietojen perusteella, mistä saadaan määriteltyä kullekin kohteelle riskiperusteinen valvontatiheys. Alkutuotantotilojen suunnitelmanmukaisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti Ruokaviraston alkutuotannon riskiarviointiohjeen mukaisesti.

Uusi rekisteröity elintarviketoiminta tarkastetaan ensimmäisen kerran 1–6 kuukauden sisällä ilmoituksen käsittelystä ja laitokset ennen laitoshyväksymispäätöksen tekemistä. Kohteen riskinarviointia voidaan päivittää tarkastuksilla saadun tiedon, esim. elintarvikehuoneiston koon, toiminnan ja annosmäärän. Taulukko suunnitelluista tarkastusmääristä kohderyhmittäin on tämän valvontasuunnitelman liitteenä.

2.8. Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotolla voidaan todentaa toimijan omavalvontajärjestelmän toimivuutta, mikrobikriteeri-asetuksen (EY 2073/2005) vaatimustenmukaisuuden täyttymistä ja mikrobiologista turvallisuutta elintarvikkeista, jolle ei lainsäädännössä ole asetettu erityisiä kriteereitä. Näytteenoton avulla voidaan myös saada tietoa markkinoilla olevien tuotteiden mikrobiologisesta laadusta ja tuotanto- tai valmistustilojen puhdistuksen riittävydestä sekä tutkia ruokamyrkytys-epidemiaita ja epäilyjä mahdollisista petoksellisesta toiminnasta.

Ruokaviraston suosittelee ohjeessaan 4094/04.02.00.01/2020/3 "Elintarvikkeiden mikrobiologiset analyysit - Ohje valvontaviranomaisille" viranomaisnäytteenoton suuntaamista ennen kaikkea hyvin suunniteltuihin patogeeni- ja toksinprojekteihin ja yksittäisten toimijoiden omavalvonnan toimivuuden todentamiseksi pistokoelun- teista näytteenottoa. Lahden ympäristöterveyden näytteenottosuunnitelman tarkoituksena on todentaa elintarvikealan laitosten omavalvonnan toimivuutta. Näytteenottosuunnitelman mukaisia näytteitä otetaan valvontakäyntien yhteydessä. Näytteenottoa voidaan lisäksi laajentaa vaihtuvilla tutkimusprojekteilla. Näitä pyritään kohdistamaan helposti pilaantuviin, sellaisenaan syötäviin tuotteisiin, joiden laatuun toimija voi itse vaikuttaa. Tulevista näytteenotoista ei ilmoiteta toimijoille etukäteen, jollei tähän ole tarvetta esimerkiksi erityisjärjestelyihin liittyen. Projektinäytteet sekä omavalvonnan toimivuuden todentamiseksi otettavat näytteet ovat toimijoille maksullisia.

Näytteenottosuunnitelmaan sisältyvien näytteiden lisäksi voidaan ottaa toimijan kustannuksella omavalvonnan valvontanäytteitä, jos havaitaan, että toimija ei ole noudattanut omavalvontasuunnitelmansa näytteenottoa. Lahden ympäristöterveydessä on varauduttu myös kuluttajavalitusten perusteella tehtäviin sekä elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tai ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin, jotka tehdään kaupungin kustannuksella.

2.9. Painopisteet ja projektit

Ruokaviraston elintarviketieteen monivuotinen kansallisen valvontasuunnitelman 2025–2028 luonnosversiossa valvonnan painopisteet pohjautuvat kolmeen kehittämisteemaan:

- valmius, varautuminen ja huoltovarmuus
- vastuullisuus ja kestävyys
- teknologia ja tieto.

Painopisteiden toimenpidedetailukoissa on teknologia ja tieto -teemaan esitetty sisällytettäväksi elintarvikealan toimijoiden ja valvojien HACCP-osaamisen lisääminen, elintarvikehuoneistojen lämpötilahallinnan valvonnan yhdenmukaisuuden kehittäminen sekä valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen. Toimenpiteitä arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain.

Lahden ympäristöterveys toteuttaa säännöllisesti vuosittain elintarvikevalvonnan valvonta- ja näytteenottoprojekteja. Projektit voivat olla oman valvontayksikön projekteja, alueellisia yhteistyöprojekteja tai valtakunnallisia Ruokaviraston vetäviä valvontahankkeita.

Vuonna 2025 toteutetaan alueellisena yhteistyönä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa jään laadun tutkimusprojekti. Näytteenotto kohdistuu pubeihin, palvelutiskillisiin myymälöihin ja juomapainotteisiin ravintoloihin. Jääläpänäytteitä otetaan 30 kpl kummassakin valvontayksikössä ja jään hygieeninen laatu tutkitaan MetropoliLab Oy:n laboratoriossa. Toimijoille annetaan projektin ohjausta ja neuvontaa jääläpälakoneiden puhdistamisesta ja muista hyvistä käytännöistä. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksuttomia. Mahdollisten huonojen näytetulosten seurauksena otetaan uusintanäytteet, joiden tutkimuskustannukset laskutetaan toimijoilta.

Vuoden 2025 aikana on suunniteltu tehtäväksi myös opinnäytetyö kebablihan mikrobiologiseen laadun ja -alkuperän selvittämiseksi. Työssä on tarkoitus ottaa noin 30 kpl kebablihanäytteitä tarjoilupaikoista. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksuttomia. Mahdollisten huonojen näytetulosten seurauksena otetaan uusintanäytteet, joiden tutkimuskustannukset laskutetaan toimijoilta.

2.10. Tapahtumat/ yleisötilaisuudet

Lahden kaupungin strategian Elävä Lahti -kärkihankkeena on kehittää Lahdesta entistä ammattimaisempi, kansainvälisempi ja kunnianhimoisempi tapahtumakaupunki. Lahdessa tiedostetaan tapahtumien olevan kaupungin elinvoiman tekijöitä ja kaupunki haluaa tarjota huipputasoisuhteet tapahtumien järjestämiseen. Lahden ympäristöterveys pyrkii omalla panostuksellaan ja osaamisellaan tukemaan hankkeen tavoitteiden toteutumista.

Tapahtuman/yleisötilaisuuden järjestäjä tekee toiminnastaan ilmoituksen, jossa kuvataan tapahtuman luonne ja koko, yhteystiedot ja tehdyt sopimukset eri tahojen kanssa. Järjestäjää ja toiminnanharjoittajia neuvotaan ja ohjeistetaan erilaisissa tapahtumaan liittyvissä asioissa. Sellaisia ovat talousveteen, jätehuoltoon ja käymälöihin, elintarvikkeiden valmistukseen, tarjoiluun ja myyntiin sekä tupakointiin liittyvät asiat.

Tapahtumien/yleisötilaisuuksien valvonnan tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella. Valvontaa voidaan tehdä tarkastuksin, näytteenotoin ja mittauksin. Ennakkovalvontana tarkastetaan tapahtumaan liittyviä asiakirjoja, kuten tiedottaminen liikkuvasta elintarvikehuoneistosta, pohjakuvat, jätesuunnitelmat, wc-järjestelyt, tupakointialueet.

Viranomaiskokoontumisia pidetään järjestäjän kanssa tarvittaessa jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa, hyvissä ajoin ennen tapahtumaa. Tapahtuman rakentumisvaiheessa tehdään tarkastuksia tarpeen vaatiessa alueelle. Suurissa tapahtumissa/yleisötilaisuuksissa osallistutaan yhteisiin viranomaiskatselmuksiin. Yleisötilaisuuteen liittyvää tilapäistä leirintäaluetta valvotaan talousveden, pesutilojen, käymälöiden ja jätehuollon osalta.

Tapahtuma-alueelle tehtävän terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä suoritetaan tarvittaessa muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa, kuten ravintolat, elintarvikkeiden myynti, tupakointi ja nikotiinikorvaustuotteet. Tarkastukset voidaan tehdä erikseen erityisesti silloin, kun tarkastukset ovat valvonnan tarkoituksen toteutumiseksi tarpeen tehdä eri aikoina.

Tarvittaessa tapahtuman jälkeen pidetään toimijan kanssa yhteinen viranomaispalautepalaveri, jonka tavoitteena on edelleen kehittää tilaisuuden järjestelyjä. Tapahtumavalvonta valvontasuunnitelman mukaisena on järjestäjälle maksullista.

3. Terveydensuojelun valvontasuunnitelma

Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden tai uimaveden heikentyneestä laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun heikkenemisen seurauksena.

3.1. Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat pääsääntöisesti ilmoitusvelvollisia, mutta talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä terveydensuojeluviranomaiselta. Terveydensuojeluviranomainen tekee ilmoituksen käsittelyn tai hakemusta koskevan päätöksen, jolloin toiminta tulee suunnitelmallisen valvonnan kohteeksi. Ilmoitus tulee tehdä myös toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, toiminnan olennaisesta muuttamisesta ja toiminnan päättymisestä. Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä sekä säännöllisestä valvonnasta peritään hyväksytyyn taksan mukaiset maksut.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveydensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Toimintaa ei kuitenkaan valvota suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin suoritetaan tarkastus ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen suorittamiseen on oltava kunnan terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys. Mikäli toiminnanharjoittaja haluaa kotirauhan piirissä olevan toiminnan tarkastettavan, on hänen itse pyydettävä tarkastusta, jolloin tarkastus voidaan suorittaa myös kotirauhan piirissä olevaan kohteeseen.

Valvontasuunnitelman ulkopuolelle jäävien kohteiden valvontaa tehdään yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on epäily terveyshaitasta.

3.2. Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily

Epäiltäessä asunnossa tai muussa oleskelutilassa terveyshaittaa aiheuttavaa olosuhdetta, tulee ensisijaisesti ottaa yhteys isännöitsijään, kiinteistön omistajaan tai siihen tahoon, jonka vastuulla haitta on. Mikäli vastuutaho ei ryhdy toimenpiteisiin tai haitta edelleen jatkuu, on haitasta kärsivän mahdollista tehdä asiasta terveyshaittaepäilyilmoitus Lahden ympäristöterveydelle.

Tarkastuksen tavoitteena on selvittää, voivatko olosuhteet aiheuttaa asunnossa tai muussa oleskelutilassa terveyshaittaa. Tarkastus tehdään pääsääntöisesti virka-aikana ja siitä ilmoitetaan etukäteen kaikille osapuolille. Tarkastukseen sisältyy mm. aistinvaraisia havaintoja sekä mahdollisia tutkimuksia ja mittauksia. Terveyshaitan esiintymistä arvioidaan terveydensuojelulakiin, asumisterveysasetukseen ja Valviran julkaisemaan asumisterveysasetuksen soveltamisohjeeseen perustuen. Tarkastushavainnot kirjataan tarkastuskertomukseen, joka lähetetään kaikille asianosaisille.

Jos tarkastuksella todetaan olosuhteita, joista voi mahdollisesti aiheutua terveyshaittaa tilassa oleskelevalle, kehoitetaan haitasta vastuussa olevaa ryhtymään toimenpiteisiin haitan ja siihen johtaneiden tekijöiden selvittämiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa voidaan tilan käyttöä rajoittaa tai antaa kehoituksia ja/tai määräyksiä esimerkiksi rakenteellisten kuntotutkimusten tai sisäilmatutkimusten tekemiseksi. Mikäli asuntoon tai muu-

hun oleskelutilaan tehdään terveystarkastuksia kartoittavia tutkimuksia ulkopuolisen asiantuntijan toimesta, voidaan tutkimusraportin asiakirjatarkastuksen perusteella antaa terveydensuojeluviranomaisen lausunto mahdollisen terveystarkastuksen esiintyvyydestä. Terveystarkastusta aiheuttavan olosuhteen vakavuutta arvioidaan altistumisolosuhteiden ja altistumisen kokonaisarviointiin perustuen.

Terveystarkastuspalveluissa ensimmäinen tarkastuskäynti on maksuton. Seuraavista kohteelle suoritetuista tarkastuksista tai asiaan liittyvistä asiakirjatarkastuksista sekä mittauksista, tutkimuksista ja selvityksistä voidaan periä maksu ympäristöterveydenhuollon hyväksytyt taksat mukaisesti. Näytteen analyysikustannukset ja näytteenotto- ja selvitykset ovat aina maksullisia. Kiinteistön omistaja voidaan myös velvoittaa teettämään lisätutkimukset ja selvitykset omalla kustannuksellaan. Jos terveystarkastusta mahdollisesti aiheuttavia olosuhteita ei todeta, asian käsittely ympäristöterveydessä päättyy.

3.3. Säteilylain nojalla ympäristöterveydelle säädetty valvonta

Säteilylain (859/2018) 15 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisällmän radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, liikuntatilat, kylpylät, uimahallit, majoitushuoneistot, kauneushoitolat, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanottokeskukset. Näissä henkilömäärä on yleensä tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä, joten toiminnanharjoittajien on annettava selvitys sisällmän radonpitoisuudesta.

Talousveden radonpitoisuuden ollessa 300–1000 Bq/l, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on harkittava korjaavien toimenpiteiden tarpeellisuus riskinarvioinnin perusteella. Jos radioaktiivisuuden enimmäisarvo (1000 Bq/l) tai viitteellinen vuosiansa (0,10 mSv) ylittyy, on kunnan terveydensuojeluviranomaisen viivytyksettä ilmoitettava siitä Säteilyturvakeskuksesta ja annettava tarvittaessa määräyksiä säteilyaltistuksen rajoittamiseksi. Pienten talousvettä toimittavien laitosten valvonnassa (STMa 401/2001) on huomioitava, että radonin enimmäispitoisuus on laatusuositus. Terveystarkastusviranomaisen voi tarvittaessa olla yhteydessä STUK:in, joka auttaa mm. riskinarvioinnissa.

Säteilylain 15 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen huolehtii lisäksi solariumien tarkastamisesta.

3.4. Ympäristösuojelulain nojalla ympäristöterveydelle säädetty valvonta

Ympäristösuojelulain (527/2014) 24 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaiset ja elintarvikevalvontaviranomaiset tarkastavat otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä eräitä fluorattuja kasviuunikaasuja sisältävien ilmastointi- ja kylmälaitteiden huoltotarrat sekä huolto- ja tarkastuspöytäkirjat kohteeseen tehtävän muun tarkastuksen yhteydessä mahdollisuuksien mukaan.

3.5. Ennakoiva terveydensuojelutyö

3.5.1. Lausunnot

Rakennusten kuntotutkimukset veloitetaan tarvittaessa teettämään terveydensuojelulain mukaisilla ulkopuolisella asiantuntijalla. Terveystarkastusviranomaisen arvioi terveystarkastusta aiheuttavan olosuhteen vakavuutta altistumisolosuhteisiin ja altistumisen kokonaisarviointiin perustuen.

Ympäristönsuojelulain mukaan lupaviranomaisen on pyydettävä hakemuksesta lausunto toiminnan sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Lausunnon antaminen on keskeinen ja haittoja ennaltaehkäisevä vaikuttamistapa ja vastinevaiheessa luvanhakijan on otettava lausunnon vaatimukset vakavasti. Esiin otettavia asioita ovat esim. toiminnan vaikutuspohjaveden ja sitä kautta elintarvikelaitosten ja asutuksen talousveden laatuun sekä toiminnasta aiheutuva mahdolliset melu-, pöly- ja muut haitat.

3.5.2. Sidosryhmätyöskentely

Lahden ympäristöterveyden kuuluu samaan vastuualueeseen ympäristöpalveluiden sekä rakennusvalvonnan kanssa, joten yhteistyö näiden yksiköiden välillä on päivittäistä ja sujuvaa. Ympäristölupa-asioiden käsittelyssä terveydensuojeluviranomaisen lausuntoa pyydetään tarvittaessa. Asioista keskustellaan myös epävirallisesti ja ympäristöterveyden asiantuntijoiden näkemys otetaan vastaan mm. lupa-asioiden käsittelyvaiheessa.

Ympäristöterveydellä on edustus rakennusvalvonnan viikoittaisessa viranomaispalaverissa, jossa käsitellään kaikki kaupungin alueelle sijoittuvat rakennuslupahakemukset. Tulevat ympäristöterveyden valvontakohteet saadaan näin mahdollisimman kattavasti lausuttavaksi kohteista myöhemmin vastaaville ympäristöterveyden viranhaltijoille. Lisäksi ympäristöterveys ja rakennusvalvonta pitävänsä yhteistyöpalavereita kerran kuukaudessa mahdollista rakennuslupaa edellyttävien, korjausta vaativien, terveyshaittakohteiden osalta. Ympäristöterveyden henkilökunnan kesken käydään lisäksi viikoittain läpi uudet valvontaan liittyvät rakennuslupahakemukset.

Yhteistyötä kaavoituksen ja maankäytön kanssa pyritään kehittämään mm. siten, että ympäristöterveyden viranhaltijat osallistuisivat tarvittaviin viranomaisneuvotteluihin parhaan mahdollisen terveyshaittoja ennalta ehkäisevä vaikutuksen saavuttamiseksi.

3.6. Muut valvontakohteet

Suunnitelmallisten tarkastusten ulkopuolinen toiminta

Lahden kaupungissa ympäristöterveyden henkilöstön resursseja vievät runsaasti myös muut kuin suunnitelmallisen valvonnan tehtävät, joista ei voida periä maksua. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat esimerkiksi:

- asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset, valvontatoimet, ohjaus ja neuvonta
- viranomais- ja asiantuntijalausunnot
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana erilaisissa ryhmissä, kuten kaupungin sisäilmaryhmä sekä koulujen ja päiväkotien kohdekohtaiset sisäilmaryhmät
- talusvesivalvontaan liittyvät useat asiantuntijayhteistyöryhmät
- mahdollinen osallistuminen ministeriöiden alaisiin työryhmätyöskentelyihin

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista mukaisissa kohteissa talousvettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa ja talousvesi otetaan kiinteistön vesilaitteistolla. Terveydensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin eivät kuulu elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, sosiaalialan yksiköiden tms. omaan käyttöön tarkoitettavat kaivot. Terveydensuojeluviranomainen valvoo kuitenkin kaivojen talousveden laatua säännöllisesti talusvesiasetuksen mukaisesti. Kohteen suunnitelmallisen valvonnan tai talousveden näytteenoton yhteydessä voidaan tarkastaa myös kaivo ja sen rakenteet.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen asettamalla hankkeesta vastaavan ohjausryhmän, jonka toimikausi päättyy 30.4.2027. Valvontayksiköiden on varattava ohjelmakaudella työaikaa uudistuksen sidosryhmätyöhön osallistumiseen.

3.7. Tarkastusten määrittely ja sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, voiko toiminnasta aiheutua terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015, muutos 683/2017 sekä 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Terveydensuojelulain mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin. Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säännöllisesti vedenjakelualueella käytettävän talousveden laatua ja että talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta on riittävää. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on todentaa, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä se aiheuta terveyshaittaa. Talousvedessä ei saa olla mitään eliöitä, kuten bakteereita, viruksia tai loisia, eikä mitään muitakaan haitallisia aineita sellaisia määriä, että ne voisivat aiheuttaa vaaraa ihmisten terveydelle. Talousveden laatua tutkitaan sitä tiheämmin, mitä enemmän laitos toimittaa vettä tai mitä enemmän sitä käytetään vedenjakelualueella. Tarkastukseen sisältyvät vedenottamoiden sekä ylä- ja alavesisäiliöiden tarkastuskäynnit siten, että jokainen vedenottamo tarkastetaan vähintään kolmen vuoden välein. Lisäksi vesilaitoksen toiminta tarkastetaan Valviran ohjeistuksen mukaisesti vähintään vuosittain. Valvontakäynneillä käytetään talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueen ja tukkuvesilaitoksen tarkastuslomaketta. Tarkastushavainnot kirjataan VATI-tietojärjestelmään ja tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus. EU-vesilaitosten (tuotantomäärä >1000 m³/d) tiedot raportoidaan vuosittain kutakin kalenterivuotta seuraavan kolmen kuukauden kuluessa Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, joka raportoi tiedot edelleen Euroopan Unionin tietokantaan. THL laatii vuosittain yhteenvedon suurten vedenjakelualueiden talousveden laadusta. Talousveden radioaktiivisuuden tuloksen raportoidaan VATI:n kautta Valviran saataville.

Talousvesivalvonnassa toteutetaan runsaasti asiakirjatarkastuksia, kuten näytetulosten ja omavalvonnan tarkastusta ja kommentointia, valvontatutkimusohjelmien toteutumisen tarkastusta, valvontatutkimusohjelmien ja näytteenottosuunnitelmien päivitystä jne. Lisäksi valvontasuunnitelman ulkopuolella otetaan kantaa mm. häiriötilanteiden selvittelyyn. Häiriötilanteista ilmoitetaan viivytyksettä aluehallintovirastolle. Jokaisen häiriötilanteen jälkeen aluehallintovirastolle ja sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle toimitetaan yhteenvedo häiriötilanteen hallintaan saamiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

Uimarannat tarkastetaan vuosittain ennen uimakauden alkua uimarannan ylläpitäjän kanssa VATI-tietojärjestelmän tarkastuslomaketta käyttäen. Valvontaa tehdään EU-uimarannoilla (ka. >100 käyttäjää/vrk) myös säännöllisesti koko uimakauden ajan uimavesinäytteenoton yhteydessä sekä asiakasyhteydenottojen perusteella. EU-uimarantojen valvontatiedot raportoidaan uimavesinäytetulosten kanssa vuosittain syyskuun loppuun mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Muut liikunta- ja virkistyspaikat tarkastetaan neljän vuoden välein erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Uimahallit, kylpylät, uima-altaat sekä suurelle yleisölle avoimet saunat tarkastetaan 1–2 kertaa kahdessa vuodessa. Uimahallien lisäksi valvonta kohdistuu myös yleisiin altaisiin. Yleisellä altaalla tarkoitetaan vuokra-käytössä olevia uima-altaita sekä julkisten tilojen, kuten koulujen tai laitosten palvelutalojen yhteydessä olevia uima-altaita. Terveyspalveluiden yhteydessä ovat uima-altaat, kuten sairaaloiden uima-altaat, eivät kuulu valvonnan piiriin.

Koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt, lastenkodit ja ensi- ja turvakodit tarkastetaan kolmen vuoden välein. Koulujen ja varhaiskasvatuksen kohteiden tarkastukset pyritään suorittamaan aina kohteen nk. monialaisen tarkastuksen yhteydessä. Koulujen valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtäessä sovelletaan vuonna 2015 julkaistua Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen opasta: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Vastaanottokeskukset tarkastetaan viiden vuoden välein.

Näihin pyritään mahdollisuuksien mukaan tekemään yhteistarkastukset tarvittavien viranomaisten ja sidosryhmien kesken. Kaupungin kiinteistöjen hallinnasta vastaa Lahden Tilakeskus. Lisäksi valvonta-alueella on useita yksityisomistuksessa olevia koulu-, päiväkotijä ja tehostetun palveluasumisen kiinteistöjä. Kaikki Lahden koulut, oppilaitokset ja päiväkodit sijaitsevat radonalueella, joten kiinteistön omistajalla tai toiminnanharjoittajalla on velvollisuus suorittaa radonmittauksia sekä antaa terveydensuojeluviranomaiselle selvitys sisäilman radonpitoisuudesta. Tilakeskus toimittaa Lahden ympäristöterveydelle radonmittaustuloksia esim. uusien koulu- ja päiväkotikiinteistöjen käyttöönoton jälkeen.

Kosmetologisista huoneistoista erityistä hygieniaa edellyttävät kauneushoitolat, tatuointi ja lävistys sekä muu ihoa rikkova toiminta tarkastetaan neljän vuoden välein, solariumit viiden vuoden välein. Muita kuin erityistä hygieniaa vaativia kauneushoitoloita ei tarkasteta suunnitelmallisesti, vaan tarkastuksia suoritetaan ainoastaan valitustapauksissa ja terveyshaittaa epäiltäessä.

Majoitushuoneistot tarkastetaan viiden vuoden välein.

Kaikista terveydensuojelulain ja valvontasuunnitelman mukaisista säännöllisen valvonnan tarkastuksista kirjoitetaan tarkastuskertomus, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Mikäli tarkastuksilla havaitaan vähäisiä puutteita, annetaan toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa havaitun epäkohdan korjaamiseen. Havaittaessa lainsäädännön vaatimusten vastaisuutta, toiminnanharjoittajalle annetaan kehoitus ja määräaika korjaaville toimenpiteille. Jos epäkohta voi vaarantaa ihmisten terveyden, tulee se korjata välittömästi tai toiminta suljetaan siihen saakka, kunnes on varmistettu, ettei terveydelle enää aiheudu vaaraa. Annetun määräajan umpeuduttua kohteeseen tehdään uusintatarkastus. Jos korjaus voidaan todentaa dokumenttien (esim. valokuvien) avulla, voidaan uusintatarkastus tehdä asiakirjatarkastuksena.

3.8. Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat katetuiksi tarkastuksissa. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtetyypin yleinen tarkastustiheys. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohtetyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Lahden kaupungin alueen kohteille on tehty riskinarviointi Valviran riskinarviointiohjeistuksen mukaisesti. Kohteet on luokiteltu riskiluokkiin, joiden valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten lukumäärä vaihtelee yhdestä vuodesta aina viiden vuoden välein tehtävään tarkastukseen. Taulukko suunnitelluista tarkastusmääristä kohderyhmittäin on tämän valvontasuunnitelman liitteenä.

Koska suunnitelman ulkopuolisten tarkastusten (kuten pyydetyt asunnontarkastukset) vievät merkittävästi resursseja, voidaan Valviran ohjeen mukaisen riskinarvioinnin lisäksi tehdä tarvittaessa paikallista riskinarviointia. Tarkastuksia ja muita tehtäviä on mahdollista harkinnan mukaan priorisoida siten, että terveyshaittaepäilyt, haavoittuvimpien asiakasryhmien kohteet tai terveysturvallisuutta vakavimmin uhkaavat asiat käsitellään ensisijaisesti. Tarkastuksia voidaan esimerkiksi painottaa kohteisiin, joissa lapset, nuoret tai muut erityisryhmät viettävät aikaa useita tunteja päivittäin (koulut, päiväkodit ja sosiaalialan laitokset). Painoalueina ovat myös, talous- ja uimavedet, joiden välityksellä voi saastumistapauksissa terveyshaitalle altistua runsaasti ihmisiä, sillä esim. talousvettä jaellaan Lahdessa laajalle alueelle ja suurelle määrälle vedenkäyttäjiä.

Valvontakohtetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan arvioimiseksi otetaan huomioon tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö ja pöytäkirjan laatiminen. Matkat valvontakohteeseen ja takaisin eivät sisälly tarkastukseen käytettävään aikaan. Riskinarvioinnin perusteella on määritelty tarkastuksille kuluva aika, joka vaihtelee välillä 2–15 tuntia tarkastuskohteesta riippuen.

3.9. Näytteenotto

Talousvesi ja uimavesi

Talousvettä toimittavan laitoksen näytetulokset raportoidaan vedenjakelualueen tarkkuudella. Vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat laaditaan yhdessä vesilaitosten kanssa. Ohjelmaa laadittaessa varmistetaan, että lainsäädännön vaatimukset täyttyvät sekä jatkuvan valvonnan että jaksottaisen valvonnan osalta. Valvontatutkimusohjelmat hyväksytetään Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunnassa. Ohjelma on pidettävä ajan tasalla ja tarkistettava vähintään kerran kuudessa vuodessa. Valvontatutkimusohjelmaa laadittaessa ja tarkistettaessa kunnan terveydensuojeluviranomaisen on pyydettävä lausunto kaikilta niiltä kunnan terveydensuojeluviranomaisilta, joiden toimialueelle vedenjakelualue ulottuu sekä tarvittaessa aluehallintovirastolta. Valvontatutkimusohjelma on toimitettava tiedoksi edellä mainituille tahoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Vesilaitokset ottavat itsenäisesti omaavalvonnan näytteitä, jotka tutkitaan vesilaitosten omissa laboratorioissa. Mikäli näytetuloksissa ilmenee poikkeamia, toimitetaan tulokset myös Lahden ympäristöterveyteen. Viranomaisnäytteenotto suoritetaan vedenjakelualueelle toimitettavan ja päivittäin käytettävän talousveden määrän mukaan tasaisin väliajoin jakeluverkon eri osista näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottosuunnitelmaan on sisällytettävä jatkuvan valvonnan näytteenotto, jaksottainen seuranta ja vedenkäyttäjille tiedottaminen. Näytetulokset viranomaisnäytteistä toimitetaan laboratoriosta tutkimustodistuksina sähköpostitse ympäristöterveyteen sekä sähköisessä muodossa analyysitietojen siirtopalveluun, josta tarkastaja hakee ne VATI-järjestelmään kyseiselle valvontakohteelle. Tuloksia seurataan säännöllisesti. Jos tuloksissa on toimenpiderajat ylittäviä arvoja, otetaan välittömästi yhteyttä vesilaitokseen, selvitetään poikkeaman syy ja ohjeistetaan jatkotutkimusten tekemiseen. Talousvesien näytetulokset siirtyvät Vati järjestelmästä kuluttajan saataville Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän vesi.fi-sivuston kautta.

Uimavesinäytteenotto sekä rannoilta että altaista toteutetaan vuosittaisten suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelma on laadittu Valviran ohjeistuksia sekä lainsäädännön vaatimuksia noudattaen. Uimavesinäytteet ottaa ympäristöterveystarkastaja, joka tekee näytteenoton yhteydessä myös rannan tai altaan valvontaa. Näytteet hyväksytyssä laboratorioissa ja tulokset toimitetaan tutkimustodistuksina sähköpostitse ympäristöterveyteen sekä sähköisessä muodossa analyysitietojen siirtopalveluun, josta tarkastaja hakee ne VATI-järjestelmään kyseiselle valvontakohteelle. Tulokset tarkastetaan välittömästi. Poikkeavien tulosten ilmetessä otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan, otetaan uusintänäytteet, ohjeistetaan toimijaa ja mahdollisesti kirjoitetaan lausunto laatuvaatimusten poikkeamista uima-altaiden osalta. Tarvittaessa vaaditaan korjaavia toimenpiteitä määräajan puitteissa ja otetaan uusintänäytteitä tai esim. pintapuhtausnäytteitä korjaustulosten todentamiseksi.

Suunnitelman mukaisia uima-allasvesinäytteitä otetaan säännöllisesti kahden viikon välein ympäri vuoden. Näytteenottokohteiden sekä valvontänäytteiden määrä voi vaihdella vuosittain esim. toiminnanharjoittajan aloittaessa tai lopettaessa tai suurempien uimahalliremonttien seurauksena. Kesäaikana kaikilta uimarannoilta (12 kpl) otetaan uimavesinäytteitä kerran kuussa kesä-elokuun aikana ja lisäksi EU-rannoilta (7 kpl) kertaalleen ennen uimakauden alkua. Rannoilla tehdään myös sinileväseurantaa. Sinileväseurantaan kuuluu aistinvarainen sinilevätarkkailu uimavedestä sekä uimareiden ohjeistaminen sinilevätiedotteilla uimarantojen ilmoitustaululla ja Lahden kaupungin uimarantakohtaisilla verkkosivuilla. Sinilevätarkkailua tehdään myös uimareiden ilmoitusten perusteella sekä loppukesästä, kun sinilevän muodostuminen uimarantaveteen on todennäköistä. Uimarantavesien näytetulokset toimitetaan rantojen ilmoitustauluille sekä Lahden kaupungin uimarantakohtaisille verkkosivuille. Uimarantojen sekä uimahallien osalta pidetään vuosipalaverit niiden toiminnasta ja ylläpidosta vastaavien tahojen kanssa.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen vastaa viranomaisnäytteiden ottamisesta ja näytteenoton luotettavuudesta. Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Näytteenottajalla on oltava koulutus näytteen ottamiseen. Koulutus voi olla esim. talous- ja uimave-

si -pätevyysalueen ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi. Jos näytteenottajalla ei ole em. sertifiointia, arvioi terveydensuojeluviranomainen näytteenottajan pätevyyttä ja mahdollista koulutustarvetta. Arvioinnissa käytetään näytteenottajan standardissa SFS-ISO 5667-5 kerrottuja koulutukselle asetettuja tavoitteita.

Muut näytteet terveydensuojelulain valvonnassa

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan, omavalvonnan toimivuuden ja siivouksen tehokkuuden tarkistamiseen puhautausnäyttein, esim. *Pseudomonas aeruginosan* määritykset pintapuhautausnäyttein uimahalleista/-altaista.

Myös sisäilman laatua ja tilojen olosuhteita voidaan tarvittaessa selvittää erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Tarkastuksilla voidaan tehdä nopeita ja yksinkertaisia mittauksia, kuten ilman lämpötilan tai suhteellisen kosteuden mittauksia, ilmanvaihtomittauksia, pintakosteuden suuntaa antava mittaus tai ilmapuotojen etsimistä. Mittauksia tehdään käytännössä melko harvoin itse (pääsääntöisesti tutkimukset suorittaa ulkopuolinen asiantuntija), mutta esim. kouluissa ja päiväkodeissa niitä voidaan tehdä joko valitusten perusteella tai suoritettujen korjausten jälkeen tilanteen pintapuoliseksi tarkistamiseksi.

3.10. Painopisteet ja projektit

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2025–2028 teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat:

- Talousvesivalvonnan uudet sisällöt
- Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa
- Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Talousvesivalvonnan painopistettä voidaan toteuttaa kehittämällä alueellista yhteistyötä, varmistamalla talousvettä toimittavien laitosten riskienhallintasuunnitelmien toimivuus sekä mittaamalla tarkastuskäynneillä ensisijaisten tilojen (suuret erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut tilat) lämpimän käyttöveden lämpöiloja ja tarvittaessa ohjaamalla ja neuvomalla ylläpitäjiä tekemään rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnit ja tällä tavoin ennaltaehkäisemään legionellabakteerin aiheuttamia terveyshaittoja.

Ensisijaisiksi tiloiksi on määritelty tilat, joissa ensisijaiset tilat, joissa legionellan aiheuttama riski ihmisen terveydelle katsotaan tavallista suuremmaksi. Juomavesidirektiivi edellyttää kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointia näistä tiloista. Ensisijaisten tilojen omistajia tullaan valvontasuunnitelmakaudella neuvomaan veloitteesta sekä kannustamaan ja ohjeistamaan vesilaitteistojen riskinarviointien laatimisessa ja tarvittavien riskienhallintatoimenpiteiden tehostamisessa. Tämän lisäksi ensisijaisiin tiloihin tehtävien suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä mitataan talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötilat ja arvioidaan legionellan esiintymisen riskiä.

Lahden ympäristöterveydessä on periteisesti panostettu henkilökunnan osaamisen kehittämiseen sekä erikoisosaamisen hankintaan kannustamalla osallistumaan alan koulutuksiin ja seminaareihin. Tätä käytäntöä jatketaan myös vuonna 2025. Yksikössä on kaksi rakennusterveysasiantuntijan tutkinnon suorittanutta viranhaltijaa sekä erityisosaamista mm. melumittausten toteuttamiseen. Olemassa olevan mittalaitteiston ylläpidosta ja kalibroinneista huolehditaan säännöllisesti. Vuoden 2025 aikana kartoitetaan, onko yksikköön tarvetta hankkia olemassa olevien lisäksi sellaisia välineitä, joiden hankinta on valvontatarpeiden muuttumisen ja kehittymisen mukaan erityisen perusteltua. Valvontakohteiden riskinarvioinnissa otetaan huomioon toiminnanharjoittajien omavalvonta ja paikalliset tarpeet. Valvontatietojen raportoinnissa Vati-järjestelmän huomioidaan tapahtuva järjestelmän kehitys ja tulevat uudet ohjeistukset.

Elinympäristöterveyttä voidaan tehokkaasti edistää strategialähtöisellä viranomaisyhteistyöllä ja hyvällä häiriötilanteisiin varautumisella. Lahden ympäristöterveydelle on laadittu kattava häiriötilannesuunnitelma sekä

Lahti

erillinen työhje ruokamyrkytystä tai vesiperäistä epidemiaa epäiltäessä. Nämä molemmat päivitetään vuosittain. Ympäristöterveys on myös osallistunut säännöllisesti häiriötilanteissa toimimista käsitteleviin koulutuksiin ja harjoituksiin. Näin tullaan menettelemään myös jatkossa ja varautumiseen liittyvään toimintaan varaan riittävästi resursseja.

Lahden ympäristöterveys pyrkii osallistumaan sopiviksi katsottaviin valtakunnallisiin tai alueellisiin projekteihin. Projektiluonteisesti otettavien näytteiden näytteenotto- ja analyysikustannukset maksetaan kaupungin näytteenottomäärärahasta. Vuoden 2025 aikana on Lahden ympäristöterveydessä suunniteltu toteutettavaksi liikuntatilojen hygieniää kartoittava projekti, joka sisältää pintapuhtausnäytteiden ottoja.

4. Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvontasuunnitelma

4.1. Myynnin valvonta

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäin vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisen vähittäismyyntiluvan perusteella. Lahden ympäristöterveys käsittelee ja myöntää kaupungin alueelle haettavat tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvat sekä vastaanottaa ja käsittelee tukkumyynti-ilmoitukset. Lahden alueella sijaitsee noin 110 tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikkaa. Muutama näistä on erillisellä sisäänkäynnillä varustettuja erikoisliikkeitä, jotka myyvät lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita. Nikotiinivalmisteita myydään noin 65:ssä elintarvikkeita myyvissä liikkeissä.

Hallituksen esitysluonnoksessa eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta ehdotetaan, että tupakkalaikiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Kyse on nuuskankaltaisista tuotteista, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta jotka sisältävät nikotiinia ja jotka vastaavat käyttötarkoitukseltaan ja ulkoasultaan perinteistä suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä. Tuotteiden vähittäismyynti säädettäisiin luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi ja tuotteiden etämyynti kiellettäisiin. Tuotteista ja niiden myynnistä perittäisiin valvontamaksut. Mikäli laki tupakkalain muuttamisesta koskien savuttomia nikotiinituotteita astuu voimaan, Lahden ympäristöterveys käsittelee myös laissa määriteltyjen savuttomien nikotiinituotteiden myyntilupahakemukset ja valvoo niiden myyntiä lain edellyttämällä tavalla.

4.2. Tupakointitilojen valvonta

Tupakointi on kielletty ravintoloiden, kahviloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden kaikissa sisätiloissa, mutta jotkut ravintolayrittäjät ovat järjestäneet tupakoiville asiakkailleen erillisen tupakointitilan, johon on haettu hyväksyntä rakennusvalvontaviranomaiselta. Ravintoloissa sijaitsevia erillisiä tupakointitiloja arvioidaan olevan kaupungin alueella 5–10 kpl. Lahden ympäristöterveys valvoo tupakointitiloja koskevia säännöksiä pistokokeiden omaisin tarkastuskäynnin.

4.3. Asuinyhteisöiden tupakointikiellot

Tupakkalain mukaan asuinyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Asuinhuoneiston asuintilaan tupakointikielto saadaan määrätä vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään.

Tupakointikieltohakemuksen viranomaiskäsittelyyn kuluva aika riippuu paljolti siitä, kuinka perusteellisesti hakemus on laadittu ja siihen tarvittavat liitteet koottu sekä kuinka asianosaista hallintolain mukainen kuumeminen on toteutettavissa ennen hakemuksen käsittelyä. Perustuen lain voimassaoloajan historiadataan voidaan karkeasti arvioida uusia hakemuksia tulevan käsiteltäväksi vuosittain 4–8 kpl.

4.4. Muu valvonta

Tupakointikieltojen noudattamista ja tupakointialueiden merkitsemistä suurissa yleisötapahtumissa valvotaan muun tapahtumavalvonnan yhteydessä. Tupakointikieltoja kouluissa ja oppilaitoksissa valvotaan niihin tehtävien terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä.

Yhteydenottojen perusteella valvottavia asioita ovat mm. asuinhuoneistojen tupakansavuhaittoihin liittyvät valitukset, tupakan tai nikotiinivalmisteiden alaikäisille myyntiä koskevat ilmiannot sekä epäillyt markkinoinnin tai tupakointikieltojen rikkomukset. Valvontaa toteutetaan tällöin tarkastuksin ja tarvittaessa voidaan antaa lausuntoja tai käyttää hallinnollisia pakkokeinoja määräystenvastaisen toiminnan lopettamiseksi.

4.5. Tarkastusten määrittely ja sisältö

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalain asettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkokatkimuksia varten.

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteiden tarkastuksessa käytetään VATI-järjestelmän tarjoamaa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastuslomaketta. Nikotiinivalmisteille ei ole valmista tarkastuspohjaa, mutta niiden osalta tarkastetaan lainsäädännön edellyttämät asiat, kuten luvanvaraisten myyntipisteiden määrä ja myynnin valvottavuus. Tupakointitilojen tarkastuksissa käytetään VATI-järjestelmän tarjoamaa tupakointikieltojen ja -rajoitusten tarkastuslomaketta.

Asuntoyhteisöön määrätyn tupakointikiellon rikkomisen havaitsemiseksi tehtävät tarkastuskäynnit pyritään ajoittamaan sellaiseen ajankohtaan, jolloin yhteyttä ottanut henkilö on hajupäiväkirjansa perusteella todennut hajua yleisimmin esiintyvän. Tarkastukselle voi osallistua useampi tarkastaja, jolloin saadaan luotettavampi käsitys tilanteesta. Tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalain tarkoitetun tuotteen savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Tupakansavun haju on helposti erotettavissa muusta hajusta ja yhden tai useamman viranhaltijan selvästi toteama savuhavainto on osoitus tupakoinnista. Tämän lisäksi tarvitaan näköhavainto kiellon rikkomisesta ja rikkojasta. Jos tupakointikiellon rikkomista ei havaita, sovitaan uusi tarkastuskäynti (yhteensä enintään 3 tarkastuskäyntiä). Mikäli tarkastuskäynneillä ei saada riittävää selvitystä tupakointikiellon rikkomisesta, tehdään päätös asian käsittelyn päättämisestä.

4.6. Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain suunnitelmallisessa valvonnassa pyritään noudattamaan vuosille 2025–2028 laadittuun valtakunnalliseen tupakkalain valvontaohjelmaan liittyvää ohjeistusta.

Lähtökohtana tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohteiden tarkastustiheydelle käytetään tasoa 0,25 eli yksi tarkastus valvontaohjelmakauden aikana. Kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä, mikäli tämä riskinarvioinnin perusteella katsotaan tarpeelliseksi. Riskinarviointi perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaa tupakkalain säännöksiä. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi:

- Valvontahistoriasta ilmenevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Myynnin omavalvontaan liittyvät puutteet (kuten epäilty myynti tai välittäminen alaikäisille)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhuksset, sairaat).

Savuttomia nikotiinituotteita myyvien paikkojen valvonnassa ja riskinarvioinnissa huomioidaan, että myyntipaikkojen joukossa on todennäköisesti suuri joukko sellaisia valvontakohteita, joilla ei ole joko viimeaikaista tai ollenkaan kokemusta tupakkalain alaisten tuotteiden myynnistä.

4.7. Näytteenotto

Tupakkalain ja lääkelain mukaisessa valvonnassa ei tehdä suunnitelmallista näytteenottoa. Näytteenotto voi tulla kyseeseen, mikäli epäillään esimerkiksi tuotteisiin tai markkinointikieltoon liittyvien säädösten rikkomista. Myös Valvira voi tehdä näytteenottopyyntöjä yksittäisissä valvontaan liittyvissä asioissa.

4.8. Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvontaohjelman ohjelmakauden 2025–2028 tavoitteena on:

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta paikallista riskinarviota unohtamatta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Tupakkalain valvonnan painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Valvontaohjelmakauden 2025–2028 painopisteet ovat:

- savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta
- laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
- etämyynti
- markkinointi
- ehkäisevä päihdetyö.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa mm. tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Kunnan huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Toimielimen tehtävänä on mm. huolehtia siitä, että kunnan toimet sovitetaan yhteen myös tupakkalain noudattamisen valvonnan kanssa. Lahden kaupungin hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen suunnitelmaan 2022–2025 sisältyy ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimenpideohjelma vuosille 2021–2025. Ohjelmassa on painopisteinä mm. päihteiden käyttö ja rahapelaaminen. Lahden ympäristöterveys on mukana alueella toimivassa tarjontatyöryhmässä, joka on ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin kokoon kutsuma PAKKA-toimintamallin mukainen päihteiden saatavuuden sääntelyyn tähtäävä yhteistyöryhmä. Ryhmässä on edustajina sosiaalialan asiantuntijoita, valvontaviranomaisia (tupakkavalvonta, alkoholivalvonta), poliisi sekä useita eri kaupan alan toimijoita. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti noin kolmen kuukauden välein.

Lahden kaupungin ympäristöterveys osallistuu projekteihin käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Projekteissa noudatetaan niitä koskevaa ohjeistusta ja aikataulua.

5. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma

5.1. Johdanto

Lahden eläinlääkintähuollon järjestää Lahden kaupungin ympäristöterveys itsenäisesti. Päivystysjärjestelyissä tehdään yhteistyötä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa. Tässä suunnitelman osassa kuvataan Lahden alueen eläinlääkintähuollon resurssit, infrastruktuuri sekä valvonnan ja palveluiden järjestäminen.

5.2. Painopisteet

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnassa tullaan huomioimaan elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa määriteltävät valvonnan painopisteet.

5.3. Valvonnan toimeenpano

Valvontaeläinlääkärit suorittavat eläinsuojelu- ja eläintautivalvontatehtäviä. Tehtävät suoritetaan kiireellisyysjärjestyksessä. Praktikkoeläinlääkärit tekevät praktiikan ohella sekä eläinsuojelu- että eläintautivalvontatehtäviä. Valvontaeläinlääkärit valvovat ammattimaisen eläintenpidon kohteita. Kunta suorittaa sivutuotelaitosten valvontaa Ruokaviraston suunnitelman mukaisesti.

Tarkastuspöytäkirjat ja päätökset arkistoidaan sähköiseen arkistointijärjestelmään. Valvontaeläinlääkärit pitävät kirjaa eläinsuojeluilmoituksista, tarkastuskäynneistä ja eläinsuojelupäätöksistä. Eläinsuojelumääräysten uusintatarkastukset suoritetaan määräajan umpeuduttua. Käynnit raportoidaan aluehallintovirastolle mahdollisimman ajantasaisesti.

5.4. Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Laajassa eläintauti- tai muussa häiriötilanteessa, jossa praktikkoeläinlääkärit joutuvat kiireellisiin virkatehtäviin eivätkä pääse hoitamaan peruspraktiikkaa, pyritään praktiikkaa pyörittämään sijaisjärjestelyin. Lahden kaupunki tekee tiivistä yhteistyötä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa ja mahdollisessa eläintauti- tai eläinlääkinnän häiriötilanteessa toimitaan yhdessä. Toinen Lahden kaupungin valvontaeläinlääkäreistä toimii valmiuseläinlääkärinä ja koulutautuu tehtävään.

Lahden kaupungilla on valmiuseläinlääkärille tarkoitetut eläintautivalmiuskansiot, joita päivitetään tarvittaessa. Ohjeistusta haetaan Ruokaviraston sivuilta ja kaikki eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston koulutustilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. Kaupungineläinlääkärille ja valvontaeläinlääkäreille järjestetään mahdollisuus osallistua kansalliseen eläintautitilannekoulutuspäivään vuosittain.

Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Praktikko- ja valvontaeläinlääkärit ilmoittavat eläintautiepäilyistä läänineläinlääkärille välittömästi ja tiedottavat asiasta kaupungineläinlääkärinä ensi tilassa. Praktikko- ja valvontaeläinlääkärit suorittavat tarvittavat toimenpiteet aluehallintoviraston ja tapauskohtaisesti Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

Kaupungineläinlääkäri ilmoittaa zoonosiepäilyistä välittömästi lääkärille, joka vastaa tartuntatautien torjunnasta Lahden kaupungin alueella.

Kuukausiyhteenveto

Eläintauti- ja zoonosiepäilyissä Lahden praktikat, valvontaeläinlääkärit tai kaupungineläinlääkäri ilmoittavat tiedon välittömästi läänineläinlääkärille puhelimitse. Kaupungineläinlääkäri ilmoittaa zoonositiilanteesta esimiehelleen ja terveystarkastajille henkilökohtaisesti tai puhelimitse sekä alueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille puhelimitse.

Praktikkoeläinlääkärit tekevät jokainen oman kuukausiyhteenvetonsa havaitsemistaan ei-kiireellisiä toimenpiteitä vaativista eläintaudeista aluehallintovirastolle lähetettäväksi. Yhteenveto lähetetään seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä. Tästä ohjeistetaan myös sijaisia.

Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Valvontaeläinlääkärit tai kaupungineläinlääkäri hoitavat salmonellavalvontaohjelmaan liittyvän valvonnan ja tilakäynnit. Tutkimustuloksista pidetään kirjaa, ja tiedot ilmoitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Jos nautakarjan pitäjä haluaa teurastaa omaan käyttöönsä nautoja, tulee tästä ilmoittaa kaupungineläinlääkärille tai valvontaeläinlääkäreille. Valvontaeläinlääkäri hoitaa tarvittaessa näytteenoton BSE-taudin varalta. Kotiteurastuksista saadaan ESAVI:lta vuosittain listat, joista voidaan varmistaa tietojen perille tulo. Tietoa kotiteurastuksista Lahden alueella ei ole.

Muu eläintautivalvonta

Muun tautiseurannan osalta valvontaeläinlääkärit ovat ensisijaisia näytteiden ottajia. He toimivat Ruokaviraston/AVI:n ohjeistuksen mukaisesti, ottavat näytteet, kirjaavat tiedot tietokantaan ja raportoivat AVI:lle ja/tai Ruokavirastolle. Myös praktikkoeläinlääkärit voivat ottaa näytteitä tarvittaessa.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Lahden alueella Nastolassa on yksi oriasema, joka kerää hevosen spermaa kotimaan kauppaan. Valvontaeläinlääkärit tarkastavat oriaseman säännöllisesti ja raportoivat tulokset AVI:lle ja Ruokavirastolle.

5.5. Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Lahden kaupungin verkkosivuilla on ohjeistus tuotantoeläinten pitäjille eläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä (maaseutuviranomaiselle) sekä ohje toimittaa tiedot ympäristöterveyteen, jotta ympäristöterveys saa tiedon uusista toimijoista välittömästi. Koirat tulee olla mikrosirutettuja ja rekisteröitynä Ruokaviraston koira-rekisteriin, mitä valvotaan tarkastuskäyntien yhteydessä.

5.6. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

Virkaeläinlääkärit (praktikko- ja valvontaeläinlääkärit) reagoivat heti, jos potilaana on eläin, jonka tuontietojen täyttymistä epäillään. Eläinlääkärit tarkastavat välittömästi, onko eläimellä terveystodistus, EU-

lemmikkieläinpassi, voimassa oleva rabiesrokotus ja ekinokokkilääkitys sekä lukevat eläimen mikrosirun. Eläimelle tehdään samalla kliininen tutkimus raivotaudin oireiden varalta. Jos eläimen asiakirjoissa ilmenee puutteita, täytetään lomake *TARKASTUSKERTOMUS Peruste: Epäily tuontiehtojen vastaisesta lemmikin siirrosta Suomeen toisesta EU-jäsenvaltiosta (Eläintautilaki 441/2013 60 § ja 90§)*. Lomake toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon, jossa tehdään päätös mahdollisesta laittomasta tuonnista.

Samat toimenpiteet tehdään, jos yksityisen eläinlääkärin havaittua mahdollisia puutteita tuontiehdoissa eläin tuodaan virkaeläinlääkärin tarkastettavaksi. Aluehallintovirasto voi määrätä valvontaeläinlääkärin suorittamaan vastaava tarkastus laittomasti tuoduksi epäilylle eläimelle.

Kunnan virkaeläinlääkäri voi tehdä väliaikaisen päätöksen eläinten lopetuksesta, palautuksesta tai karanteeniin määrittämisestä kiireellisissä eläintautitapauksissa läänineläinlääkärin ohjeiden mukaisesti.

Muiden tuote-erien kohdalla tarvittavat tarkastukset tehdään AVI:n tai Ruokaviraston pyynnöstä.

Sisämarkkinavienti

Praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit suorittavat elävien eläinten ja elämistä saatavien tuotteiden vientitarkastuksia toimijan pyynnöstä ja täyttävät asianmukaiset todistukset TRACES-järjestelmässä.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Praktikkoeläinlääkärit hoitavat ensisijaisesti pieneläinten vientitarkastukset ja valvontaeläinlääkärit suurelajien vientitarkastukset viejän pyynnöstä. Toimenpiteiden ja tarvittavien testien kustannuksista sekä kohdemaan vaatimusten selvittämisestä vastaa aina viejä.

Laitosvalvontaa tekevä kaupungineläinlääkäri huolehtii elintarvikehuoneistojen ja -laitosten vientitarkastuksista. Tarvittavat eläinterveystodistukset tilataan Ruokavirastosta tarpeen mukaan ja todistusten käyttö raportoidaan Ruokavirastoon. Jos viejän rekisteröityminen Ruokaviraston viejäksi vaaditaan, vientitarkastuksen tekevä eläinlääkäri tarkistaa rekisteröitymisilmoitusta koskevan tosittien.

Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Praktikkoeläinlääkärit (virkaeläinlääkäri) reagoivat heti, jos potilaana on eläin, jonka tuontiehtojen täyttymistä epäillään. Eläinlääkärit tarkastavat välittömästi, onko eläimellä, mm. lähtömaan virkaeläinlääkärin myöntämä terveystodistus rokotusmerkintöineen ja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettu CHED-todistus sekä lukevat eläimen mikrosirun. Eläimelle tehdään samalla kliininen tutkimus raivotaudin oireiden varalta. Jos puutteita dokumenteissa ilmenee, täytetään samalla Ruokaviraston lomake "*TARKASTUSKERTOMUS Lainsäädännön vastaisesti EU:n ulkopuolisesta kolmannesta maasta tuodun tai ei-kaupallisesti siirretyn koiran, kissan tai fretin tarkastus*". Lomake toimitetaan Ruokavirastoon, joka tekee päätökset asiassa.

Samat toimenpiteet tehdään, jos yksityisen eläinlääkärin havaittua mahdollisia puutteita tuontiehdoissa eläin tuodaan sen takia virkaeläinlääkärin tarkastettavaksi. Ruokavirasto voi määrätä valvontaeläinlääkärin suorittamaan vastaava tarkastus laittomasti tuoduksi epäilylle eläimelle.

Jos eläimellä epäillään rabiasta, tulee päätös lopetuksesta tai eristämisestä tehdä välittömästi virallisena eläintautiepäilynä. Tällöin pyydetään lisäohjeita läänineläinlääkäriltä, joka tekee lopullisen päätöksen.

Jos virkaeläinlääkäri epäilee tuote-erän olevan laittomasti tuotu, hän voi tehdä tarkastuksen kohteeseen ja pyytää CHED-dokumentin nähtäväksi. Virkaeläinlääkäri tulee ottaa yhteyttä Ruokavirastoon, josta pyydetään tarkempia ohjeita tarkastukselle.

5.7. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia ei turvallisuus- ja oikeusturvasyistä tehdä pääsääntöisesti yksin. Tarkastuksiin osallistuu vähintään kaksi tarkastuksiin oikeutettua viranhaltijaa. Tilanteen vaatiessa tai ennakkotietojen perusteella vaaralliseen kohteeseen mentäessä pyydetään poliisilta virka-apua. Virka-apupyynnötehdään Hämeen poliisille sähköpostitse mahdollisimman hyvissä ajoin ennen tarkastusta.

Myös poliisi voi pyytää virka-apua virkaeläinlääkäriltä eläinsuojeluasioissa. Tällöin tehtävistä sovitaan tapauskohtaisesti.

Mikäli valvonnassa annetaan määräyksiä tai kieltoja, joihin liittyy määräaikoja, uusintatarkastukset suoritetaan mahdollisimman pian määräaikojen umpeuduttua. Ellei annettuja määräyksiä ole noudatettu, ryhdytään tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin.

Jos valvontaeläinlääkäri tekee eläinten hyvinvointilain 97 §:n tai 98 §:n mukaisen päätöksen, eläimelle voidaan hankkia kiireellistä hoitoa muualta, se voidaan sijoittaa muualle tai lopettaa. Pieneläimet sijoitetaan Lahdessa yleensä Päijät-Hämeen eläinsuojeluyhdistyksen löytöeläintalolle, joka myös tarvittaessa noutaa eläimen.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Lahden alueella on runsaasti toimijoita, jotka kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin, kuten eläinkauppoja, löytöeläintalo, eläinhoitoloita, kenneleitä ja talleja.

Valvontakohteet tarkastetaan säännöllisesti riskinarvion perusteella. Ammattimaisesti toimivat tallit tarkastetaan 1–3 vuoden välein riskinarviosta riippuen. Jos kohteen omat vaatimukset ja toimintatavat ylittävät selvästi eläinsuojelulainsäädännön vaatimukset ja toiminta on kaikin puolin asiallista, tarkastuksia voidaan harventaa tehtäväksi kerran viidessä vuodessa.

Eläinkuljetukset

Eläinkuljetusten tarkastuksia tehdään tarvittaessa läänineläinlääkärin pyynnöstä.

5.8. Eläimistä saatavat sivutuotteet

Lahdessa sijaitsevan kompostointi- ja biokaasulaitos Labio Oy:n valvonta kuuluu Ruokavirastolle MMM:n asetuksen 1193/2011 22§:n mukaisesti. Kujalassa sijaitsee Honkajoen sivutuotteiden väliasteen laitos. Lahden kaupungineläinlääkäri tai valvontaeläinlääkärit tekevät tarkastukset sivutuotelaitoksiin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston pyyntöjen mukaisesti.

Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Lahden alueella ei ole rekisteröityjä haaskapaikkoja.

Sivutuotteiden hautaaminen

Lahti kuulu märehtijöiden, sikojen ja siipikarjan osalta keräilyalueeseen, jolla raatojen hautaaminen ei ole sallittua, vaan ne tulee toimittaa asianmukaisesti hävitettäväksi raatokeräilyn kautta. Praktikkoeläinlääkärit tekevät valvontaa tilakäyntien yhteydessä ja asukkaat ilmoittavat aktiivisesti havaitsemistaan löydöistä. Jos laittomia sivutuotelöytöjä tehdään, tehdään asiasta tarpeen mukaan tutkintapyyntö poliisille ja ilmoitetaan aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

5.9. Täydentävien ehtojen valvonta

Mikäli kaupungineläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri havaitsee tarkastuskäynneillään laiminlyöntejä liittyen täydentävien ehtojen indikaattoreihin, hän ilmoittaa asiasta välittömästi aluehallintovirastolle ja toimittaa kopiot tarkastuspöytäkirjoista aluehallintovirastoon. AVI hoitaa varsinaisen tukivalvonnan.

5.10. Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Peruseläinlääkäripalvelu

Varsinainen ajanvaraus- ja puhelinaika on arkiamuisin klo 8–9. Muuna aikana asiakas voi jättää kiireisissä asioissa yhteydenottopyynnön vastaajaan tai soittaa päivystysaikana päivystysnumeroon.

Praktikkoeläinlääkärit tai muu vastaanoton henkilökunta pyrkivät vastaamaan puhelimeen virka-aikana aina kun potilastyöltä ehtivät. Jos eivät ehdi, on vastaajassa viesti, joka kehottaa asiakasta jättämään soittopyynnön. Tällöin asiakkaalle soitetaan takaisin heti kun mahdollista.

Päivystysnumero on koko Päijät-Hämeen yhteinen ja on maksullinen Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kulloinkin voimassa olevan taksan mukaisesti. Hinnat löytyvät sekä hyvinvointiyhtymän että Lahden kaupungin internetsivuilta.

Praktikkoeläinlääkärit tai valvontaeläinlääkärit kirjoittavat tarvittavat todistukset eläimelle tekemänsä tutkimuksiin perustuen.

Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat myös kotieläinten ja vastaanotolle tuotujen luonnonvaraisten eläinten asianmukaisesta lopetuksesta. Loukkaantuneiden ja sairaiden villien luonnonvaraisten eläinten lopetuksesta kaupungilla on sopimus Lahden seudun riistanhoitoyhdistyksen entisen toiminnanjohtajan kanssa, joka tarvittaessa pyydystää ja lopettaa ampumalla sairaat ja loukkaantuneet eläimet.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Lahdessa suurin osa tuotantoeläintiloista on tehnyt terveydenhuoltosopimuksen eläinlääkäriin kanssa. Lahden alueella on 2 lypsykarjatilaa, joista kaikki ovat solmineet terveydenhuoltosopimuksen joko kaupungin praktikkoeläinlääkäriin tai alueen ulkopuolisen eläinlääkäriin kanssa. Praktikkoeläinlääkärit tekevät tiloilla tarvittavat sairaskäynnit.

Yksityinen palvelutarjonta

Lahden alueella toimii useita yksityisiä pieneläinlääkäriasemia, joita voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää erityisasiantuntemusta vaativien potilaiden hoidossa. Alle sadan kilometrin päässä sijaitsee useita

eläinsairaaloita, kuten Yliopistollinen eläinsairaala ja Eläinsairaala Mevet Helsingissä, Evidensia Tammisto ja Eläinsairaala Aisti Vantaalla sekä Evidensiat Hämeenlinnassa ja Kouvolassa Näihin voidaan lähettää sairaalahoidon tarvitsevia potilaita.

Lisäksi suurelaimille on tarvittaessa saatavilla sairaalatason hoitoa Yliopiston eläinsairaalan Saaren klinikalla Mäntsälässä noin 40 kilometrin päässä.

Kiireellinen eläinlääkäriapu

Päijät-Hämeen ympäristöterveys hallinnoi päivystyspalveluja. Päivystysalue on Päijät-Hämeessä koko maakunnan kokoinen pl. Orimattila, jonka päivystyksen hoitaa Yliopistollinen tuotantoeläinsairaala. Maakunnan alueella on kahdeksan pieneläinvastaanottoa (Lahti, Vääkky, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Sysmä ja Orimattila), jotka ovat eritasoisesti varusteltuja. Lahden tehtävänä on hoitaa kolme kahdestatoista päivystysalueen päivystysvuoroista. Pieneläinpäivystys on osittain eriytetty. Erillinen, yksityisiltä eläinlääkäriasemilta ostettu pieneläinpäivystys toimii perjantaisin ja aattona klo 16–20, lauantaisin, sunnuntaisin ja juhlapyhinä klo 08–20. Muina päivystysaikoina erittelyä ei ole, vaan sama päivystäjä hoitaa sekä suur-, että pieneläimet. Kaikki alueen päivystävät eläinlääkärit hallitsevat päivystysluontoiset perustoimenpiteet leikkauksineen.

Päivystystä varten on keskitetty yhteydenotto palvelu siten, että suurelänpäivystyksessä ja pieneläinpäivystyksessä on omat yhteydenotonumeronsa, joista puhelu ohjautuu päivystysvuorossa olevalle eläinlääkärille tai eläinlääkäriasemalle. Puhelut ovat asiakkaalle maksullisia Päijät-Hämeen ympäristöterveyden taksan mukaisesti.

Saatavuus- ja laatu tavoitteet

Varsinaisen puhelinajan ulkopuolella virka-aikana asiakkaat voivat soittaa praktikkoeläinlääkäriin numeroon, jolloin voi esim. klinikkaeläinhoitaja vastata puheluihin tai jos ei pysty vastaamaan, asiakas voi kertoa asiansa vastaajaan ja jättää soittopyynnön. Eläinlääkäri tai hoitaja soittaa asiakkaalle myöhemmin neuvontaa tai mahdollista ajanvarausta varten. Akuuteissa sairastapauksissa puhelimeen vastannut pyrkii selvittämään asiakkaalle ensiapuohjeet ja järjestämään eläimen hoidon niin pian kuin mahdollista.

Kiireettömät potilaskäynnit pyritään järjestämään kahden viikon kuluessa ajanvarauksesta, mikäli eläimen omistaja ei toisin toivo. Alle sadan kilometrin matka päivystäjälle toteutuu koko päivystysalueella: suurin etäisyys päivystyspisteestä päivystysalueen kauimmaiseen osaan on noin 100 km. Lahdessa ei ole käytössä subventioita.

Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Lahden kaupungin verkkosivuilla on palaute palvelu, jossa voi jättää palautetta eläinlääkäripalveluista. Palaute ohjautuu eläinlääkintähuollon esimiehelle, joka pyytää tarvittaessa hoitaneen eläinlääkäriin lausuntoa palautteesta, ja vastaamisesta sovitaan erikseen.

Eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja alle 5000 € korvauspyynnöt käsitellään Lahden rakennus- ja ympäristövalvonnan johtajan toimesta. Korvausvaatimuksista tehdään hallintopäätös, johon voi hakea muutosta rakennus- ja ympäristölupalautakunnalta. Tarvittaessa voidaan pyytää lausuntoa Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Lahden kaupungilla on vastuuvakuutus.

Toimitilat

Toimitiloihin kuuluu vastaanottotilojen lisäksi toimistotila, lämmin autotalli ja varastotilat, henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin sekä päivystäjän ja viransijaisen asumiseen soveltuvat tilat. Vastaanotolla on odotushuone, kaksi toimenpidehuonetta, leikkaussali ja hammashuone, välinehuoltotila sekä laboratorio. Vastaanotolla on erikseen huoneenlämmössä, viileässä ja jääkaappilämpötilassa säilytettäville lääkkeille omat lukittavat varastotilansa. Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, praktiikkavarusteille ja suojavaatteille on järjestetty vastaanotolle.

Ajanvarauksia otetaan aamuisin ja eläinlääkäri on tavoitettavissa matkapuhelimesta koko päivän. Suurin osa hoidettavista potilaista on pieneläimiä. Kaupunki huolehtii toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta. Kaupunki huolehtii myös vanhentuneiden lääkkeiden ja käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. ongelmajätteen hävittämisestä. Tiloihin on järjestetty asianmukainen vartiointi ja murto suojaus. Lisäksi vastaanotolla on etenkin päivystyksiä varten mukana kannettava hälytinkutsulaite, jolla voi nappia painamalla kutsua vartiointiliikkeen vartijan paikalle.

Välineresurssit

Lahden kaupungin vastaanoton pieneläinpraktiikan varusteisiin kuuluvat röntgenlaite, inhalaatioanestesia, pieneläinultraäänilaite, mikroskooppi, hammaskivenpoistolaitte, eläinvaaka, sähköisesti säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä valaisimet. Tiloissa on Suomen eläintuhkaamon pakastin kuolleiden tai lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen. Suurelänpraktiikan varusteisiin kuuluu ultraäänilaite rektaalianturilla, pulttipistooli ja synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavia instrumentteja. Eläinlääkäreillä on käytössään myös osittain omaa välineistöä.

5.11. Eläinlääkintäpalvelujen tilastointi ja raportointi

Kaupunki ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Praktikkoeläinlääkärit ja sijaiset toimittavat tilastot kuukausittain eläinlääkintähuollon esimiehelle, ja niistä ilmenevät sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuosittain VYHA:aan.

Kaupungineläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastolle pyydetty raportit ja tilastot mm. seuraavista:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset
- terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- tautiepäilyt
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet.

6. liitteet

- Liite 1 Elintarvikevalvonnan suunnitellut tarkastukset 2025
- Liite 2 Terveysturvallisuuslain mukaisen valvonnan suunnitellut tarkastukset 2025
- Liite 3 Tupakkalain ja lääkelain valvonnan suunnitellut tarkastukset 2025
- Liite 4 Talousveden sekä uimavesien viranomaisnäytteenotto 2025
- Liite 5 Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus 2025

Elintarvikevalvonta: suunnitellut tarkastukset 2025		
Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Tarkastuksia (kpl)
<u>Alkutuotanto</u>		
Hunajantuotanto	16	0
Kalastus	2	0
Lihantuotanto	22	0
Maidontuotanto	2	0
Puutarhaviljely, Avomaa	6	3
Puutarhaviljely, Kasvihuone	4	1
Vesiviljely	3	0
<u>Elintarvikkeiden valmistus, muut</u>		
Juomien valmistus	5	4
Makeisten valmistus	1	0
Muu valmistus	9	6
Yhdistelmätuotteiden valmistus	1	1
<u>Elintarvikekontaktimateriaalit</u>		
Jakelu tai markkinointi	2	0
Maahantuonti	6	2
Valmistus tai jatkojalostus	10	6
<u>Elintarvikkeiden kuljetukset</u>		
Elintarvikkeiden kuljetus	7	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	2	1
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	5	0
<u>Elintarvikkeiden myynti</u>		
Elintarvikkeiden tukkumyynti	12	5
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	174	71
Ulkomyyntialue	32	4
<u>Elintarvikkeiden tarjoilu</u>		
Grilli- tai pikaruokatoiminta	39	25
Kahvilatoiminta	93	36
Pubitoiminta	40	1
Ravintolatoiminta	179	129
Suurtalous, keskuskeittiötoiminta ja pitopalvelu	11	7
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	69	40
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	127	51
<u>Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen</u>		
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	1	1
Muu elintarvikkeiden varastointi	5	1
<u>Kala-ala</u>		
Kalajalosteiden valmistus	1	3
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	1	8
<u>Liha-ala</u>		
Jauhelihan valmistus	2	5
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	1	4
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	4
<u>Maitoala</u>		
Juuston valmistus	1	1
<u>Vienti ja tuonti</u>		
Elintarvikkeiden maahantuonti	2	0
<u>Vilja- ja kasvisala</u>		
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	16	8
Muiden viljatuotteiden valmistus	3	3
Myllytoiminta	2	1
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	14	9
Yhteensä	929 kpl	441 kpl

Terveystuojelulain valvonta: suunnitellut tarkastukset 2025		
Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Tarkastuksia (kpl)
<u>Kauneudenhoito ja ihon käsittely</u>		
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	115	43
Muu ihon käsittely tai hoito	5	0
Solarium	3	2
Tatuointi ja lävistys	27	8
<u>Kokoontuminen, lasten ja nuorten kohteet</u>		
Kerhotilat	4	0
Nuorisotilat ja leirikeskukset	13	3
Lasten iltapäiväkerhot	15	0
Lasten sisäleikkipuistot	2	0
<u>Liikunta ja virkistystoiminta</u>		
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	7
Pienet yleiset uimarannat	5	5
Yleiset altaat	6	5
Saunat	3	3
Yleinen liikuntatila	68	27
<u>Majoitustoiminta</u>		
Majoitushuoneistot	30	1
<u>Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset</u>		
Ammattioppilaitos	12	2
Esiopetus	12	4
Korkeakoulu	5	0
Lukio	4	1
Muut koulut ja oppilaitokset	2	1
Peruskoulu	31	8
<u>Sosiaalihuollon palvelut</u>		
Lasten päiväkodit ja vastaavat	64	21
Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	18	6
Tehostetun palveluasumisen yksikkö	52	17
Ensi- ja turvakoti	2	0
<u>Talousveden toimittaminen</u>		
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	1
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2	2
Vedenottamo, iso asetus	19	4
Yhteensä	528 kpl	171 kpl

Tupakkalain valvonta: suunnitellut tarkastukset 2025		
Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Myyntilupia (kpl)	Tarkastuksia (kpl)
Elintarvikkeiden myyntipaikat	68	20
Elintarvikkeiden tarjollupaikat	38	12
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	2	2
Yhteensä	108 kpl	34 kpl

Läkelain (nikotiinivalmisteiden myynnin) valvonta: suunnitellut tarkastukset 2025		
Toimintaluokka/ toimintatyyppi		Tarkastuksia (kpl)
Elintarvikkeiden myyntipaikat	65	17
Yhteensä	65 kpl	17 kpl

Talousveden sekä uimavesien viranomaisnäytteenotto 2025		
Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Näytteenottokerrat
<u>Liikunta ja virkistystoiminta</u>		
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	28
Pienet yleiset uimarannat	5	15
Yleiset altaat	10	
Näytteenottopaketti 1 (mikrobit, sameus, pH-arvo, vapaa ja sidottu kloori)		64
Näytteenottopaketti 2 (paketti 1 + KMnO ₄ , urea ja tarvittaessa nitraatti)		57
Näytteenottopaketti 3 (trihalometaanit, otetaan pakettien 1 ja 2 yhteydessä)		(18)
<u>Talousveden toimittaminen</u>		
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	16	
Talousveden laadun säännöllinen valvonta		11
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2	
Jatkuvan valvonnan näytteet		82
Jaksottaisen valvonnan näytteet		18
Yhteensä	40 kpl	275 kpl

RESURSSITARPEEN KARTOITUS

Eläinlääkintähuolto 2025

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
Lahden kaupunki, vuosi 2025

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	9 (24)
Sikatilat	0 (9)
Lammas- ja vuohitilat	3 (65)
Hevostilat	18 (68)
Siipikarjatilat	- (129)
Vesiviljelylaitokset	-
Turkistarhat	-
Tarhatun riistan tilat	1
Mehiläistarhat	16
Muut tuotantoeläinyksiköt	-
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	19000

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveystuotosopimukset	Lkm
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	4
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	3
Terveystuotosopimusten osuus (% kaikista nautatiloista)	44 %
Siat	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosopimusten osuus (% kaikista sikatiloista)	- %
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosopimusten osuus (% kaikista siipikarjatilastoista)	- %
Muut terveystuotosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveystuotosopimus	-
Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	-
Terveystuotosopimusten resurssitarve (htv)	0,05 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	Lkm
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuoto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	45
Sairaskäynnit päivystysaikana	80
Sairaskäynnit tiloilla pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	3500
Sairaskäynnit päivystysaikana	200
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	2,95 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	-
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	-
Keinosiemennyssonneja tuottavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	-
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	-
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-visna / CAE	1
Scrapie	-
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	-
Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet	-
b. Muu eläinten terveyden valvonta	11
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	0
Ilmoitetut haaskat	0
Sivutuotealan laitokset	3
Hautaamisilmoitukset	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,01 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	
Kennelit	5
Hevostallit	18
Riistanhoidolliset tarhat	1
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	-
Eläinkaupat	2
Eläinlaitokset	1
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	150
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	1,89 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	<i>Htv</i>
Eläinlääkäripalvelut	2,95
Eläinten terveyden valvonta	0,1
Sivutuotevalvonta	0,01
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	2
Elintarvikevalvonta	0,1
Muut tehtävät	0,9
Eläinlääkärit yhteensä	6
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	4 lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	<i>Htv</i>
Eläinhoitaja/avustaja	1
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	0,01
Muut tehtävät	1
<i>Muut kuin eläinlääkärit yhteensä</i>	2,01
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus) Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Päijät-Hämeen ympäristöterveys hallinnoi päivystyspalveluja. Päivystysalue on Päijät-Hämeessä koko maakunnan kokoinen, pl. Orimattila, jonka päivystyksen hoitaa Yliopistollinen tuotantoeläinsairaala. Maakunnan alueella on kahdeksan pieneläinvastaanottoa (Lahti, Vääkky, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Sysmä ja Orimat-tila), jotka ovat eritasoisesti varusteltuja. Lahden tehtävänä on hoitaa kolme kahdestatoista päivystysalueen päivystysvuorosta. Pieneläinpäivystys on osittain eriytetty. Erillinen, yksityisiltä eläinlääkäriasemilta ostettu pieneläinpäivystys toimii perjantaisin ja aattoina klo 16–20, lauantaisin, sunnuntaisin ja juhlapäivinä klo 08–20. Muina päivystysaikoina erittelyä ei ole, vaan sama päivystäjä hoitaa sekä suur-, että pieneläimet.	